

**Analiza wdrażania funduszy UE
w Regionalnym Programie Operacyjnym 2007-2013 Województwa Kujawsko-Pomorskiego
pod kątem realizacji zasady zrównoważonego rozwoju**

Zbigniew Szcześniak, marzec 2013

Analiza zrealizowana w ramach projektu „Fundusze europejskie dla zrównoważonego rozwoju – partycypacja społeczna w programowaniu przyszłego okresu budżetowego po 2013 r.”

Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć

Spis treści

1. Wprowadzenie: Cele Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego i strategia ich wdrażania.	3
2. Zrównoważony rozwój w założeniach regionalnego programu operacyjnego	4
3. Zrównoważony rozwój w szczegółowym opisie priorytetów i działań RPO WK-P	7
4. Kryteria wyboru projektów a zasada zrównoważonego rozwoju	10
5. Projekty kluczowe a zrównoważony rozwój	16
6. Alokacja środków finansowych a zrównoważony rozwój	17
7. Stan wdrażania, ocena barier i rzeczywistej dostępności wsparcia dla obszarów: ochrony przyrody i edukacji ekologicznej, transportu przyjaznego środowisku (kolejowy, miejski, rowerowy), efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii oraz działań wspierających zrównoważony rozwój.	27
8. Podsumowanie i wnioski do programowania na lata 2014 – 2020 - Rekomendacje	33

1. Wprowadzenie: Założenia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego i strategia ich wdrażania.

Głównym celem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013¹ jest tworzenie warunków dla **poprawy konkurencyjności województwa oraz spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej jego obszaru**. W opisie celów założono wzmocnienie społeczno-gospodarczej roli województwa w kraju, stanowienie w nim warunków dla równomiernego i dynamicznego rozwoju społeczno-gospodarczego, wzrost potencjału i efektywności gospodarowania, wzrost zatrudnienia, a tym samym zwiększenie dochodów mieszkańców, zmniejszenie różnic w rozwoju społecznym i gospodarczym pomiędzy obszarami w tym obszarami wiejskimi i miejskimi, kreowanie zdolności do skutecznej gospodarczej rywalizacji z otoczeniem przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

Cel strategiczny RPO WK-P na lata 2007-2013 jest zgodny z podstawowym celem polityki konwergencji Wspólnoty na te lata a prezentowany przez następujące cele szczegółowe:

1. Zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego.

W założeniach RPO WK-P przewidziano wykreowanie terenu województwa jako obszaru aktywności gospodarczej, korzystnego lokowania inwestycji, jako obszaru atrakcyjnego dla zamieszkania, wypoczynku zarówno dla mieszkańców regionu, jak i turystów.

Założono w szczególności zdecydowaną poprawę zagospodarowania regionu w infrastrukturę techniczną, przede wszystkim komunikacyjną (drogową, kolejową, lotniczą), poprawę jakości środowiska przyrodniczego.

2. Zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu.

Założono wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw regionu, przedsiębiorczości mieszkańców i poziomu innowacyjności przedsiębiorstw. Jego realizacja wymaga zwiększenia aktywności sektora obsługi biznesu, wzrostu zdolności przedsiębiorstw do stosowania nowych technologii, współpracy przedsiębiorstw z sektorem B+RT. W realizacji celu niezbędny jest rozwój infrastruktury informatycznej (sieci szerokopasmowych) umożliwiającej powszechny dostęp do Internetu, przepływ informacji warunkujących postęp naukowo-techniczny w korelacji z rozwojem gospodarczym, rozwijanie e-usług. Realizacja celu zakłada rozwój usług turystycznych w kierunku podniesienia standardu świadczonych usług oraz tworzenia nowych atrakcyjnych produktów turystycznych przy poszanowaniu dziedzictwa kulturowego oraz zachowaniu i wzbogacaniu zasobów środowiska przyrodniczego województwa.

3. Poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców.

W tym celu szczegółowym przewidziano poprawę jakości i dostępności usług społecznych, poprawę infrastruktury społecznej dot. edukacji, zdrowia, pomocy społecznej, w tym dla osób niepełnosprawnych. Przewiduje się ożywienie gospodarcze i społeczne obszarów odstających w rozwoju, w tym „zaniedbanych” części obszarów miejskich, odnowę infrastrukturalną i architektoniczno-urbanistyczną zdegradowanych części miast, terenów i obiektów przemysłowych i byłych terenów wojskowych.

Program zakładał realizację celów poprzez ukierunkowane działania określone jako osie priorytetowe i to nie uległo zmianie w trakcie jego realizacji.

Struktura celów i osi priorytetowych w RPO

---

¹ RPO WK-P przyjęty Uchwałą Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego Nr 70/892/07 z dnia 23.10.2007r.

CEL STRATEGICZNY RPO poprawa konkurencyjności województwa oraz spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej jego obszaru	
Cele szczegółowe programu	Osie priorytetowe
1. Zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego	Oś priorytetowa 1. Rozwój infrastruktury technicznej
	Oś priorytetowa 2 Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska
2. Zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu	Oś priorytetowa 4 Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego
	Oś priorytetowa 5 Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw
	Oś priorytetowa 6. Wsparcie rozwoju turystyki
3. Poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców	Oś priorytetowa 3. Rozwój infrastruktury społecznej
	Oś priorytetowa 7. Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy

W strategii RPO WK-P na lata 2007-2013 realizację celów planowano powiązać z promocją technologii przyjaznych dla środowiska przyrodniczego, energooszczędnych, ograniczających zmiany klimatyczne, wykorzystujące potencjał odnawialnych źródeł energii. Zapis ten nie uległ zmianie w kolejnych uaktualnieniach².

2. Zrównoważony rozwój w założeniach regionalnego programu operacyjnego

Strategia rozwoju regionu w oparciu o RPO WK-P jednoznacznie dookreśla ogólne zasady realizacji programu a min. spójność celów z celami programów strategicznych, komplementarność działań powiązanych z programami operacyjnymi NSRO, partnerstwo - w szczególności przy opracowywaniu propozycji zintegrowanych pakietów projektów rozwojowych dla poszczególnych obszarów. Wśród zasad tych wyróżnia się w sposób szczególny w sferze deklaratywnej **zasada zrównoważonego rozwoju** i ładu przestrzennego, odnosząca się zwłaszcza do środowiska przyrodniczego ale również obszarów miast, które znajdują odzwierciedlenie bezpośrednio w treści programu i są wytycznymi dla jego wdrażania, co oznacza ich powszechne zastosowanie do wszystkich osi priorytetowych. W szczególności, tam gdzie to ma zastosowanie, przy przygotowywaniu, wyborze i wdrażaniu projektów należy wziąć pod uwagę racjonalne i wydajne wykorzystanie energii oraz odnawialne źródła energii (np. użycie biogazu z oczyszczalni ścieków, składowisk odpadów; spalanie odpadów komunalnych w elektrociepłowniach). Zapisano, że zasada ta ma zastosowanie przekrojowo we wszystkich odpowiednich priorytetach w RPO. Ponadto realizację programu powiązano z promocją technologii przyjaznych dla środowiska przyrodniczego, energooszczędnych, ograniczających zmiany klimatyczne, wykorzystujących potencjał odnawialnych źródeł energii.

RPO uwzględnia cele ochrony środowiska stanowiące na poziomie międzynarodowym i krajowym, o czym świadczą zapisy celu strategicznego- „Projekty współfinansowane w ramach programu operacyjnego będą w pełni zgodne z postanowieniami dyrektyw: oceny oddziaływania na środowisko, siedliskowej i ptasiej. W fazie wyboru projektów zostaną zastosowane odpowiednie kryteria kwalifikacyjne celem zagwarantowania, że projekty spełniają wymagania nakreślone przez wyżej wymienione dyrektywy”, a także celu szczegółowego, odnoszącego się do zwiększenia atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego, m.in. w realizację stosunku do przyrody

² Uaktualnienie RPO WK-P przyjęty Uchwałą Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego Nr 70/1519/11z dnia 14.12.2011r.

poprzez bezwzględne przestrzeganie zasad zrównoważonego rozwoju w rozwoju infrastruktury ochrony środowiska, szerzeniu świadomości ekologicznej, wzbogacaniu systemu ekologicznego regionu.

W zasadach realizacji programu jedną z powszechnie stosowanych i priorytetowych zasad jest zasada zrównoważonego rozwoju co przedstawia się w poszczególnych osiach priorytetowych następująco, min.:

Oś priorytetowa 2. Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska, zakłada szczególne ukierunkowanie na realizację działań służących poprawie jakości środowiska przyrodniczego, zachowaniu zasobów naturalnych, przeciwdziałaniu wszelkim zagrożeniom, czym przyczyni się do poprawy środowiska i życia mieszkańców.

W Osi priorytetowej 5 - wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw - gospodarka regionu powinna być przyjazną dla środowiska przyrodniczego. W ramach tej osi istnieje możliwość wsparcia przedsięwzięć inwestycyjnych w zakresie ich dostosowania do wymogów ochrony środowiska.

W Osi priorytetowej 6. Wsparcie rozwoju turystyki, dodano zapis - „wszelkie inicjatywy podejmowane na obszarach o szczególnych walorach przyrodniczych będą uwzględniać wrażliwość środowiska i jego ochronę wynikającą z przepisów prawa”.

W Osi priorytetowej 8. Pomoc techniczna, uzupełnione zostały zapisy o możliwość wsparcia działań mających na celu monitorowanie zasad horyzontalnych, w tym m.in. zasady zrównoważonego rozwoju.

Dla zagwarantowania realizacji zasad zrównoważonego rozwoju powołano w ramach Komitetu Monitorującego podkomitet ds. zrównoważonego rozwoju, który ma za zadanie monitorowanie programu na poszczególnych etapach jego wdrażania. Stanowisko Podkomitetu Monitorującego ds. zrównoważonego rozwoju z dnia 29.01.2009r - uzasadnienie wyraźnie przedstawia powszechność i nadrzędność zasady zrównoważonego rozwoju w ocenie projektów, cyt³:

Realizując cel nadrzędny Strategii rozwoju województwa wsparcie ukierunkowane jest na **ochronę i promocję zasobów przyrodniczych** regionu („...respektowanie zasad zrównoważonego rozwoju”) dla ograniczenia degradacji środowiska i strat zasobów różnorodności biologicznej. Wspierane są projekty z zakresu zachowania różnorodności gatunkowej, przywracania i ochrony naturalnego stanu siedlisk przyrodniczych, udrażniania korytarzy ekologicznych dla znoszenia barier lub ograniczeń przemieszczania się zwierząt oraz projekty sprzyjające kształtowaniu proekologicznych postaw społecznych, w tym budowy lub modernizacji infrastruktury związanej z udostępnianiem i promocją obszarów chronionych, jak i wyznaczanie i urządzenie ścieżek przyrodniczo-edukacyjnych itp.

Gospodarka odpadami w województwie kujawsko-pomorskim polega głównie na unieszkodliwianiu odpadów poprzez składowanie na składowiskach odpadów. Wspierane będą przedsięwzięcia inwestycyjne z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi, w tym: skierowane na zapobieganie powstawaniu odpadów, segregację i odzysk odpadów, których powstania nie można uniknąć, unieszkodliwianie odpadów. Wsparcie jest kierowane na tworzenie kompleksowych systemów racjonalnego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym zintegrowanej infrastruktury do prowadzenia segregacji i selektywnej zbiórki odpadów, transportu odpadów, ich odzysku, recyklingu, składowania i unieszkodliwiania w inny sposób niż składowanie, w tym połączonego z odzyskiem energii. Wsparciem objęte będą projekty zgodne z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko-Pomorskiego. **Zachowanie standardów jakości powietrza** związane jest z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych powstających przy produkcji energii cieplnej. Wspierany będzie rozwój i modernizacja miejskich systemów (źródła i sieci) infrastruktury cieplnej oraz systemów ogrzewania obiektów usług publicznych wykorzystujących nowoczesne, energooszczędne urządzenia i technologie. Wsparcie

3

Jednym z kryteriów zawartych w Karcie oceny merytorycznej wniosku o dofinansowanie projektu współfinansowanego ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 jest kryterium dotyczące wypełniania przez projekt zasad polityk horyzontalnych, w tym polityki zrównoważonego rozwoju. Kryterium to oceniane jest punktowo, w związku z czym wymaga od asesora - osoby oceniającej projekt, znacznej wiedzy z zakresu stosowania zasady zrównoważonego rozwoju. Jednakże w związku z szerokim zakresem zagadnień związanych z problematyką zrównoważonego rozwoju dotyczących zarówno kwestii środowiskowych, społecznych, jak i ekonomicznych występowanie takiej wiedzy wśród asesorów nie jest powszechne, dlatego też Podkomitet Monitorujący ds. zrównoważonego rozwoju postanowił przygotować pytania wspomagające asesorów w poprawnej ocenie kryterium dotyczącego wypełniania przez projekt zasad polityki zrównoważonego rozwoju.

ukierunkowane będzie również na ograniczenie strat ciepła na przesyłach. Biorąc pod uwagę występujący niski stopień gazyfikacji, szczególnie na obszarach wiejskich wspierane są inwestycje udostępniające zasilanie gazem ziemnym, pod warunkiem ekonomicznego uzasadnienia tych inwestycji, braku sprzeczności z liberalizacją rynku. Wykonując zobowiązania akcesyjne w zakresie wzrostu udziału produkcji **energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych**, zakłada się wspieranie projektów w zakresie produkcji i przesyłu energii elektrycznej i ciepłej z siłowni wykorzystujących: biomasę, energię słoneczną, geotermalną, wód płynących. Zgodnie z ustaleniami posiedzenia Rady Europejskiej z dnia 8-9 marca 2007 r. państwa członkowskie UE zostały zobowiązane do racjonalnego wykorzystania energii i jednocześnie do rozwoju produkcji energii ze źródeł odnawialnych. Przyjęto następujące cele:

- udział energii ze źródeł odnawialnych wynoszący 20 % całkowitego zużycia energii w UE do roku 2020.
- zwiększenie o 20 % efektywności energetycznej,
- doprowadzenie w sposób opłacalny do osiągnięcia przez wszystkie państwa członkowskie do roku 2020 wiążącego celu minimalnego w postaci 10% udziału biopaliw w ogólnym zużyciu benzyny i oleju napędowego w transporcie na terytorium UE.

Potrzeba wsparcia gospodarki wodnej w RPO została opisana z jednoczesną zasadą spełniania wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej.

W zakresie zapobiegania zagrożeniom naturalnym wspierany jest **rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej i zabezpieczenia przed deficytem wody**. Zaplanowano wspieranie przede wszystkim inwestycje, które mają na celu zwolnienie szybkości odpływu wód opadowych oraz zwiększenie retencyjności zlewni, ukierunkowane na zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wody, przeciwdziałających odpływowi wód ze zlewni, szczególnie na obszarach jej deficytu dla gospodarki rolnej, w tym budowy i modernizacji zbiorników wielozadaniowych, o pojemności mniejszej niż 10 mln m³. Projekty obejmują m.in. odtworzenie zdolności retencyjnych naturalnych terenów zalewowych i podmokłych; konserwację i ochronę oraz gdzie możliwe, odtworzenie terenów podmokłych i zalewowych, w tym m.in. meandrów rzecznych, ponowne połączenia rzek z ich naturalnymi terenami zalewowymi, zaprzestanie melioracji, przywrócenie naturalnego koryta rzecznoego, w tym cofnięcie regulacji koryta rzecznoego czy rozbiórka wałów przeciwpowodziowych i innych urządzeń przeciwpowodziowych, które stanowią przeszkodę dla swobodnego przepływu wód powodziowych, rozwój suchych polderów przeciwpowodziowych, które mogłyby być użytkowane jako np. łąki, odbudowę terenów leśnych, itp.

W RPO WK-P zadeklarowano, że pomoc nie będzie udzielana na inwestycje z zakresu melioracji wodnych podstawowych nie związanych z ochroną przeciwpowodziową oraz melioracji szczegółowych.

Wsparcie mogą uzyskać zadania z zakresu utrzymania gotowości operacyjnej, skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałania poważnym awariom.

W części opisowej/deklaratywnej RPO WK-P przyjęto następujący punkt widzenia:

Projekty współfinansowane w ramach programu operacyjnego będą w pełni zgodne z postanowieniami dyrektywy: oceny oddziaływania na środowisko, siedliskowej i ptasiej.

W fazie wyboru projektów zostaną zastosowane odpowiednie kryteria kwalifikacyjne celem zagwarantowania, że projekty spełniają wymagania nakreślone przez wyżej wymienione dyrektywy. **Współfinansowanie projektów, które negatywnie oddziałują na potencjalne obszary Natura 2000 (tzn. te obszary, które w opinii Komisji Europejskiej powinny zostać wyznaczone przed 01.05.2004 roku, ale nie zostały wyznaczone przez Polskę), nie będzie dozwolone.**

W diagnozie sytuacji społeczno-gospodarczej wyraźnie wskazano na problem niedostatecznego rozwoju sieci dróg, szczególnie brak dróg obsługujących międzyregionalny transport drogowy. Zwrócono uwagę na niezadowolający stan infrastruktury transportu publicznego, zarówno kołowego (niedobór taboru autobusowego) jak też szynowego (zły stan techniczny torów, degradacja dworców i przystanków, przestarzały tabor). Techniczne zużycie infrastruktury publicznego transportu miejskiego i taboru obniża konkurencyjność publicznych usług przewozowych, skłania do korzystania z transportu prywatnego, co jest przyczyną komunikacyjnego zatłoczenia, szczególnie dużych miast. W analizie SWOT te problemy zostały w sposób czytelny przedstawione jako słabe strony a także zagrożenia.

W części dot. infrastruktury komunikacyjnej wspomniano o transporcie lotniczym i tyleż samo uwagi poświęcono drodze wodnej E70 (szlak żeglugi śródlądowej Noteć - Wisła) - w obu formach transportu upatruje się szanse rozwoju regionu ale jednocześnie wyraźnie przedstawia się słabe strony.

Kryteria kwalifikacyjne w zakresie stosowania zasad zrównoważonego rozwoju podczas prac Podkomitetu Monitorującego ds zrównoważonego rozwoju uznano za ważne i wymagające doprecyzowania (o pytania wspomagające) ze względu na szeroką problematykę zrównoważonego rozwoju dotyczącego zarówno kwestii środowiskowych, społecznych jak też ekonomicznych. Sposób oceny: TAK/NIE uważa się za mało precyzyjny.

Reasumując:

(+/-) RPO WK-P jest próbą ujęcia całościowego problemów regionu, gdzie dość rzetelnie poczyniono diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej z sensownym przedstawieniem aspektu środowiskowego. Za niedostateczne uważa się sprecyzowanie kanałów i form wsparcia.

(+) W sposób rzetelny dostrzeżono zagrożenia środowiskowe, gdzie wielokrotnie podkreśla się szeroko pojęte środowiskotwórcze walory przyrodnicze.

(+) Zasada zrównoważonego rozwoju i powiązana z nią zasada ładu przestrzennego jako konstytucyjna jest jedną z podstawowych, na których oparto prace nad programem RPO WK-P.

3. Zrównoważony rozwój w szczegółowym opisie priorytetów i działań RPO WK-P: priorytety i działania mogące wspierać ochronę przyrody i edukację ekologiczną, transport przyjazny środowisku (kolejowy, miejski, rowerowy), efektywność energetyczną, odnawialne źródła energii, gospodarkę ściekową, gospodarkę odpadami.

Głównym celem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 jest tworzenie warunków dla poprawy konkurencyjności województwa oraz spójności społeczno-gospodarczej i przestrzennej jego obszaru. Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013⁴ realizowanych jest 8 osi priorytetowych w tym 28 działań:

- Oś priorytetowa 1. Rozwój infrastruktury technicznej (celem osi jest poprawa zagospodarowania regionu w infrastrukturę techniczną, przede wszystkim związaną z transportem drogowym, kolejowym i lotniczym, dla zwiększenia dostępności zewnętrznej regionu, spójności wewnętrznej oraz zwiększenia bezpieczeństwa transportowego); W ramach tzw. infrastruktury towarzyszącej przewiduje się wspieranie budowy, przebudowy przejść dla pieszych, jak również wszelkich innych prac infrastrukturalnych pozwalających zwiększyć bezpieczeństwo pieszych, rowerzystów czy zwierząt, wspieranie budowy, przebudowy ciągów rowerowych, wspieranie także budowy, przebudowy infrastruktury drogowej przyczyniającej się do ochrony środowiska (np. urządzenia odwadniające, zbiorniki retencyjne, przepusty, sączki, zbiorniki odparowujące, separatory dla wód opadowych).

Działania w ramach osi:

Dz. 1.1. Infrastruktura drogowa, Dz. 1.2. Infrastruktura transportu publicznego

W ramach tego działania wspierane będą w szczególności inwestycje ukierunkowane na zwiększenie udziału transportu publicznego w przewozach wewnątrzmijskich. W ramach osi wspierana będzie rozbudowa miejskich systemów publicznego transportu pasażerskiego w głównych miastach regionu, która obejmie sieci szynowe tramwajowe, przystanki, stacje i węzły przesiadkowe, zakup taboru a także urządzeń dla osób niepełnosprawnych. Projekty z zakresu transportu miejskiego wynikać powinny ze Zintegrowanego Planu Rozwoju Transportu Publicznego. Wspierane będą również projekty z zakresu zarządzania ruchem i monitorowania ruchu. Zwiększenie udziału transportu publicznego w obsłudze mieszkańców wpłynie na ograniczenie zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego spalinami pochodzącymi od środków transportu i ograniczenie hałasu.

Na uwagę zasługuje zapis: *"W szczególności wsparcie będą mogły uzyskać projekty mające na celu zwiększenie udziału ekologicznego transportu (zakup nowych autobusów zasilanych sprężonym gazem ziemnym lub innym ekologicznym paliwem w miastach nie posiadających linii tramwajowych) w przewozach zbiorowych oraz polegające na integracji różnych typów transportu miejskiego."*

⁴ Uszczegółowienie RPO WK-P na lata 2007-2013 - wersja 4.21 z dnia 19 grudnia 2012 r.

Dz. 1.3. Infrastruktura kolejowa

Dla zwiększenia roli kolejowego transportu pasażerskiego w powiązaniu obszarów wiejskich z regionalnymi i subregionalnymi ośrodkami wzrostu województwa oraz pomiędzy tymi ośrodkami, zwłaszcza z Bydgoszczą i Toruniem, wspierany będzie zakup taboru kolejowego (autobusów szynowych lub innych) oraz rewitalizacja linii kolejowych.

Dz. 1.4. Infrastruktura portu lotniczego

- Oś priorytetowa 2. Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska (celem osi jest poprawa jakości środowiska przyrodniczego, jego racjonalne kształtowanie i zachowanie zasobów naturalnych dla polepszenia warunków życia mieszkańców i становienia korzystnych warunków dla rozwoju gospodarki, przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju);

Działania w ramach osi:

Dz. 2.1 Rozwój infrastruktury wodno-ściekowej

W związku z tym, że poważnym zagrożeniem dla środowiska przyrodniczego jest niewłaściwa gospodarka wodno-ściekowa wspierane będą przedsięwzięcia rozwoju i unowocześniania sieci przesyłowych i urządzeń oczyszczalni ścieków a priorytetowo traktowane będą projekty w aglomeracjach od 2 tys. RLM do 15tys RLM. Wspierane będą także: budowa, rozbudowa, przebudowa ujęć wody, sieci wodociągowej ale tylko w powiązaniu z budową sieci kanalizacji ściekowej lub przydomowych oczyszczalni ścieków, budowa, rozbudowa, przebudowa kanalizacji deszczowej, urządzeń służących do gromadzenia, przechowywania i uzdatniania wody.

Dz. 2.2. Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami w województwie kujawsko-pomorskim polega głównie na unieszkodliwianiu odpadów poprzez składowanie na składowiskach odpadów. Wspierane będą przedsięwzięcia inwestycyjne z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi spójne z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Wsparcie będzie kierowane na tworzenie kompleksowych systemów racjonalnego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym zintegrowanej infrastruktury do prowadzenia segregacji i selektywnej zbiórki odpadów, transportu odpadów, ich odzysku, recyklingu, składowania i unieszkodliwiania w inny sposób niż składowanie, w tym połączonego z odzyskiem energii. Wsparciu będą podlegać modernizacje, rekultywacje czy też likwidacje składowisk odpadów, likwidacja "dzikich wysypisk śmieci.

Dz. 2.3. Rozwój infrastruktury w zakresie ochrony powietrza

Niewątpliwie do grupy działań wspierających ochronę przyrody należy zaliczyć działania związane z zachowaniem standardów jakości powietrza związane min. z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych powstających przy produkcji energii cieplnej.

Dz. 2.4. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku

Biorąc pod uwagę występujący niski stopień gazyfikacji, szczególnie na obszarach wiejskich wspierane będą inwestycje udostępniające zasilanie gazem ziemnym obszarów nie zgazyfikowanych, pod warunkiem nie naruszania zasad wolnego rynku. Wykonując zobowiązania akcesyjne w zakresie wzrostu udziału produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, zakłada się wspieranie projektów w zakresie produkcji i przesyłu energii elektrycznej i cieplnej z siłowni wykorzystujących: biomasę, energię słoneczną, geotermalną, wód płynących, biogaz wytwarzany w składowiskach odpadów komunalnych. W ramach tego działania planuje się wspieranie rozwój i modernizacja miejskich systemów (źródła i sieci) infrastruktury ciepłej oraz systemów ogrzewania obiektów usług publicznych wykorzystujących nowoczesne, energooszczędne urządzenia i technologie, systemy produkcji skojarzonej i zarządzania energią. Wsparcie ukierunkowane będzie również na ograniczenie strat ciepła na przesyłach. Rozwój energetyki odnawialnej powinien odbywać się zgodnie z zachowaniem walorów przyrodniczych.

Dz. 2.5. Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska

W zakresie zapobiegania zagrożeniom naturalnym wspierany będzie rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej i zabezpieczenia przed deficytem wody. Na szczególną uwagę zasługuje wspieranie odtwarzania naturalnych terenów zalewowych, renaturyzacja cieków wodnych, budowa systemów małej retencji (regionalnych, lokalnych). Wsparciu podlegać będzie również budowa i przebudowa stopni wodnych. Pomoc nie będzie udzielana na inwestycje z zakresu melioracji wodnych podstawowych niezwiązanych z ochroną przeciwpowodziową oraz melioracji szczegółowych. Ponadto jako uzupełnienie działań mających na celu ochronę środowiska naturalnego konieczne jest objęcie wsparciem zadań z zakresu skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałania poważnym awariom.

Dz. 2.6. Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych

W województwie kujawsko-pomorskim 32,4 % powierzchni ogółem stanowią tereny objęte ochroną prawną. System obszarów chronionych stanowią parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, rezerваты

przyrody, użytki ekologiczne i inne formy ochrony, w tym obszary wyznaczone do sieci NATURA 2000, dla których priorytetem jest utrzymanie istniejących warunków siedliskowych i zachowanie ciągłości systemu powiązań ekologicznych. Korzystanie z zasobów przyrody wymaga bezwzględnego przestrzegania zasad zrównoważonego rozwoju, utrwalania i wzbogacania systemu ekologicznego regionu oraz szerzenia świadomości ekologicznej wśród mieszkańców. Konieczne jest więc podjęcie działań w kierunku zachowania różnorodności gatunkowej, przywracania i ochrony właściwego stanu siedlisk przyrodniczych, udrażniania korytarzy ekologicznych m.in. w celu prawidłowego funkcjonowania sieci NATURA 2000. Przewiduje się również wsparcie projektów z zakresu edukacji ekologicznej w tym budowę/przebudowę i wyposażenie centrów edukacji ekologicznej, budowę ścieżek dydaktycznych i innych projektów związanych z podnoszeniem świadomości ekologicznej społeczeństwa tj. kampanie promocyjno-informacyjne oraz imprezy masowe dot. ochrony przyrody i dziedzictwa przyrodniczego a także opracowanie planów i zadań ochronnych. Realizując cel nadrzędny Strategii rozwoju województwa „...respektowanie zasad zrównoważonego rozwoju”, wsparcie ukierunkowane będzie na **ochronę i promocję zasobów przyrodniczych** regionu dla ograniczenia degradacji środowiska i strat zasobów różnorodności biologicznej.

- Oś priorytetowa 3. Rozwój infrastruktury społecznej - działania w tej osi nie zawierają elementów promujących ochronę przyrody.

Działania w ramach osi: Dz. 3.1. Rozwój infrastruktury edukacyjnej, Dz. 3.2. Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i pomocy społecznej, Dz. 3.3. Rozwój infrastruktury kultury

- Oś priorytetowa 4. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego - działania w tej osi nie zawierają elementów związanych z ochroną środowiska czy też promujących zrównoważony rozwój.

Działania w ramach osi: Dz. 4.1. Rozwój infrastruktury ICT, Dz. 4.2. Rozwój usług i aplikacji dla ludności, Dz. 4.3. Rozwój komercyjnych e-usług

- Oś. Priorytetowa 5. Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstw - w działaniu 5.3 znajdujemy odnośniki mogące wspierać ochronę przyrody i środowiska.

Działania w ramach osi: Dz. 5.1. Rozwój instytucji otoczenia biznesu, Dz. 5.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw, Dz. 5.3. Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska

Cel działania: dostosowanie istniejących przedsiębiorstw do norm ochrony środowiska i innych wymogów wynikających z regulacji krajowych i unijnych. Wdrożenie działania pozwoli ograniczyć niepożądane oddziaływania przedsiębiorstw na środowisko, ograniczyć energochłonność i materiałochłonność procesów produkcyjnych, a także zredukować ilości wytwarzanych odpadów.

Dz. 5.4. Wzmocnienie regionalnego potencjału badań i rozwoju technologii

Dz. 5.5. Promocja i rozwój markowych produktów

Dz. 5.6. Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje

- Oś priorytetowa 6. Wsparcie rozwoju turystyki (celem osi są min. ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego, promowanie walorów przyrodniczych obejmujących zadania związane z ochroną, rewaloryzacją oraz udostępnianiem obszarów chronionych)

Działania w ramach osi:

Dz. 6.1. Rozwój usług turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze

Jednym z najważniejszych czynników konkurencyjności województwa kujawsko-pomorskiego, które wyróżnia je na tle pozostałych regionów, jest duże zróżnicowanie i wyjątkowe bogactwo środowiska przyrodniczego oraz kulturowego. Promocja tych walorów odbywać się będzie poprzez udostępnienie obszarów chronionych i tym samym umożliwienie ludności bezpośredniego obcowania z naturą w celu rozpropagowania idei ochrony przyrody i środowiska naturalnego. Możliwe to będzie m.in. poprzez działania związane z ochroną oraz rewaloryzacją obszarów chronionych w zakresie infrastruktury towarzyszącej turystyce kwalifikowanej. Wspierane będą przedsięwzięcia zagospodarowania infrastrukturalnego obszarów zalesionych, zwłaszcza podmiejskich, udostępniających je dla wędrowek pieszych, turystyki rowerowej.

Dz. 6.2. Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych

Cel działania pośrednio odnosi się do działań pro-środowiskowych a są to: wsparcie inwestycji niezbędnych do właściwego i zrównoważonego rozwoju infrastruktury służącej rozwojowi specyficznych form turystyki oraz urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego, wsparcie w zakresie promocji i informacji turystycznej oraz produktów turystycznych, głównie markowych, ukierunkowanych na wykreowanie i promocję oryginalnych i unikalnych regionalnych produktów turystycznych.

- Oś priorytetowa 7. Wspieranie przemian w miastach i w obszarach wymagających odnowy - wspierane działania w tej osi mają na celu zrównoważony rozwój społeczny regionu.

Działania w ramach osi: Dz. 7.1. Rewitalizacja zdegradowanych dzielnic miast, Dz. 7.2. Adaptacja do nowych funkcji społeczno-gospodarczych terenów przemysłowych i powojkowych

- Oś priorytetowa 8. Pomoc techniczna - działania w tej osi nie zawierają elementów pro środowiskowych czy też promujących zrównoważony rozwój.

Działania w ramach osi: Dz. 8.1. Wsparcie procesu zarządzania i wdrażania RPO

Dz. 8.2. Działania informacyjne i promocyjne.

Reasumując:

(+) zaplanowano działania służące rozwojowi transportu przyjaznego środowisku, również w zakresie budowy tzw. infrastruktury towarzyszącej- oś 1,

(++/-) w osi priorytetowej zawarto większość działań pro-środowiskowych co stanowi spójną całość ale ze względu na wielkość alokacji może wzbudzać przypuszczenia marginalizacji niektórych działań,

(+) w osi 5 zaplanowano wsparcie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska,

(+) dostrzeżono wysokie walory przyrodnicze regionu i konieczność ich ochrony poprzez promocję w charakterze specjalnego produktu regionalnego - oś priorytetowa 6

(-) w 4 spośród 8 osi nie zawarto działań promujących i wspierających zrównoważony rozwój.

4. Kryteria wyboru projektów a zasada zrównoważonego rozwoju^{5 6}

Ocena projektów zgłoszonych do dofinansowania w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 będzie obejmowała ocenę formalną oraz ocenę merytoryczną (w tym strategiczną). Ocena formalna będzie polegała na sprawdzeniu poprawności złożenia wniosku oraz jego kompletności i poprawności (wraz z załącznikami), a także na sprawdzeniu zgodności złożonego wniosku o dofinansowanie z opisem działania i wymogami formalnymi wynikającymi z odpowiednich przepisów.

Wyróżniono dwie grupy kryteriów: rejestracyjne i formalne.

Kryteria rejestracyjne pozwalają ocenić to czy wniosek jest złożony na właściwym formularzu, czy jest prawidłowo wypełniony i kompletny, czy są wymagane załączniki, tj. np. studium, biznes plan, oświadczenie o zabezpieczeniu środków na realizację projektu itp.

Kryteria formalne: Poprawność złożenia wniosku (A1), Poprawność sporządzenia wniosku (A2), Kompletność wniosku (A3), Kompletność załączników (A4), Formalna dopuszczalność projektu (A5), Zgodność projektu z opisem działania (A6). Kryteria rejestracyjne w pewnej części pokrywają się i powtarzane sekwencje mogą wprowadzać zamęt oceniającemu. Wszystkie kryteria oceny formalnej są dopuszczającymi a system oceny TAK/NIE.

Ogólne kryteria merytoryczne podzielono na trzy rodzaje:

B 1 - Kryteria merytoryczno-technicznej dopuszczalności projektu a w tym: B1.1 - Zgodność projektu z celami działania/osi priorytetowej, B1.2 - Wykonalność techniczna projektu, B1.3 - Wykonalność finansowa projektu, B1.4 Zgodność projektu z wymaganiami prawa dotyczącego ochrony środowiska, B1.5 Trwałość rezultatów projektu.

B2 Kryteria oceny jakości projektu a w tym: B2.1 Efektywność projektu, B2.2 Wypełnienie polityk i zasad wspólnotowych, B2.3 Gotowość techniczna projektu do realizacji, B2.4 Strategiczny charakter projektu i komplementarność z innymi przedsięwzięciami, B2.5 Efektywność energetyczna proponowanych rozwiązań technicznych lub brak wpływu na efektywność energetyczną,

B3 Kryteria oceny wpływu przewidywanych rezultatów projektu na osiągnięcie założonych w RPO celów, w tym: B3.1 Wpływ przewidywanych rezultatów projektu na osiągnięcie celów szczegółowych RPO oraz celów osi priorytetowych. W ramach oceny merytorycznej oceniane będą: dopuszczalność merytoryczno-techniczna projektu, jakość projektu oraz wpływ założonych rezultatów projektu na osiągnięcie celów RPO. Dla kryteriów oceny jakości i wpływu projektu będzie to ocena dokonywana w systemie punktowym: stopień wypełnienia danego kryterium będzie oceniony na określonej skali punktowej, co – w połączeniu z określonymi wagami dla poszczególnych kryteriów – umożliwi dokonanie oceny każdego wniosku, a w konsekwencji ustalenie listy

⁵ Na podstawie dokumentu Uszczegółowienie RPO WK-P na lata 2007-2013 wersja 4.21 z dnia 19 grudnia 2012 r.

Metodologia Oceny Kryteriów Wyboru Projektów dla RPO WK-P na lata 2007-2013 - Załącznik do uchwały nr 20/2011 Komitetu Monitorującego z dnia 31 maja 2011 r.

⁶ Uszczegółowienie RPO WK-P na lata 2007-2013 wersja 4 z dnia 12 sierpnia 2010 r. Załącznik V - Kryteria oceny projektów

rankingowej. Projekt, dla którego spełnione są wszystkie kryteria formalne, podlega rejestracji w systemie informatycznym (projektowi zostaje nadany numer zgodnie z zasadami jednolitej identyfikacji dokumentów w KSI (SIMIK 07-13)), a następnie kierowany jest do następnego etapu oceny, czyli do oceny merytorycznej.

Wynikiem oceny merytorycznej jest, w przypadku trybu konkursowego, uszeregowanie wniosków w kolejności uwzględniającej stopień spełniania kryteriów oceny projektów (stopień spełnienia kryteriów oceniany jest poprzez zastosowanie odpowiedniej metodologii). W przypadku projektów indywidualnych wynikiem oceny jest określenie poziomu wypełniania kryteriów – ocena punktowa. Po przeprowadzeniu odpowiedniej procedury ustalenia kolejności dofinansowania stworzona lista projektów przedstawiana jest Zarządowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego do akceptacji. Niezwłocznie po podjęciu decyzji o dofinansowaniu Instytucja Zarządzająca RPO zamieszcza na swojej stronie internetowej listę projektów, które otrzymały dofinansowanie.

Omówione powyżej kryteria formalne oraz dopuszczające kryteria merytoryczne są wspólne dla wszystkich osi i działań, w dalszej części rozdziału skupiono się na specyficznych kryteriach jakościowych, decydujących o rankingu projektów w wybranych obszarach.

4.1 Ocena kryteriów wyboru projektów z następujących obszarów:

Ochrony przyrody i edukacji ekologicznej:

Działanie 2.6 Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych

Działanie 2.6 z uwagi na swój cel i przedmiot przyczynia się do osiągania zasady zrównoważonego rozwoju.

Ocena kryterium polega na sprawdzeniu czy projekt przyczynia się do (preferowane typy projektów):

- utrzymania istniejących warunków siedliskowych i zachowania ciągłości systemu powiązań ekologicznych na obszarach wyznaczonych do sieci NATURA 2000;
- zachowania różnorodności gatunkowej, przywracania i ochrony właściwego stanu siedlisk przyrodniczych, udrażniania korytarzy ekologicznych;
- szerzenia świadomości ekologicznej wśród mieszkańców.

kryterium B.2.2 Projekt jest zgodny z preferowanymi typami projektów

Zaplanowane do realizacji w ramach Działania 2.6 projekty z założenia mają wpływ na osiągnięcie zasady zrównoważonego rozwoju. Ocena przedmiotowego kryterium polega na przyporządkowaniu projektu do następujących grup:

- projekty z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych na obszarach chronionych;
- projekty z zakresu zachowania różnorodności gatunkowej;
- projekty z zakresu udrażniania korytarzy ekologicznych (np. budowa przejść dla zwierząt, powstawanie zadrzewień śródpolnych, zapewnienie odpowiedniej ilości oczek wodnych, likwidacja progów i stopni wodnych, renaturyzacja lasów, zarośli i siedlisk nadrzecznych itp.);
- projekty z zakresu edukacji ekologicznej w tym budowa/przebudowa lub wyposażenie centrów edukacji ekologicznej, budowa ścieżek dydaktycznych, punktów, wież widokowych, tablice informacyjne (wszystkie projekty związane z kształtowaniem postaw ekologicznych);
- projekty z zakresu wzbogacania składu gatunkowego drzewostanów (m.in. eliminacja monokultur);
- kampanie promocyjne i informacyjne oraz imprezy masowe o charakterze regionalnym i lokalnym dotyczące ochrony przyrody i dziedzictwa przyrodniczego;
- opracowanie planów ochrony/planów zadań ochronnych.

Trzy pierwsze kategorie projektów uzyskują najwyższą punktację – po 2 punkty za każdą kategorię, pozostałe po 1 punkcie. Jeden projekt może obejmować różne typy ww. działań, co oznacza, że projekty kompleksowe uzyskują wyższą wartość punktową, maksymalnie 10 punktów w ramach kryterium.

kryterium B.2.3 Lokalizacja projektu

Ocena projektu pod kątem spełniania tego kryterium polega na sprawdzeniu czy miejsce realizacji projektu należy do danego obszaru (przynajmniej 75% obszaru projektu). Przyznawane są następujące oceny:

Obszar NATURA 2000 lub inny obszar chroniony o statusie międzynarodowym – 10 punktów;

Park narodowy, rezerwat – 7 punktów;

Park krajobrazowy – 5 punktów;

Obszar chronionego krajobrazu – 3 punkty;

Budowa/przebudowa lub wyposażenie centrów edukacji ekologicznej /pozostałe projekty z zakresu edukacji ekologicznej zlokalizowane poza obszarami chronionymi – 3 punkty.

Zastosowano prawidłową preferencję dla obszarów o wyższej randze ochronnej.

kryterium B.2.4 Ranga przyrodnicza obszarów objętych projektem

Ocenie podlega: zróżnicowanie gatunkowe i siedliskowe, obecność gatunków z list "Natura 2000", gatunków prawnie chronionych w Polsce, gatunków z "Czerwonej listy", obecność i % udział siedlisk z listy "Natura 2000";

Odrębnie oceniana jest kategoria projektów z zakresu edukacji ekologicznej.

kryterium B.2.5 Celowość realizacji projektu z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego/edukacji ekologicznej

Sprawdzenie czy projekt jest celowy z punktu widzenia rzeczywistych potrzeb ochronnych gatunków, siedlisk lub ich ekosystemów objętych projektem lub znajdujących się w jego zasięgu, czy założone cele są realne do osiągnięcia oraz ocena wartości poznawczych i edukacyjnych, które mają stanowić rezultat projektu.

kryterium B.2.6. Wypełnienie polityk i zasad wspólnotowych. Zasada zrównoważonego rozwoju.

Ocena polega na przyznawaniu punktów za spełnienie poszczególnych warunków opisanych w Metodologii:

- w projekcie przewiduje się działania na rzecz promowania bioróżnorodności i ochrony przyrody,
- w projekcie przewiduje się zastosowanie technologii przyjaznych środowisku przyrodniczemu lub korzystne oddziaływanie projektu na środowisko przyrodnicze,
- w projekcie przewiduje się wykorzystanie nowoczesnych, energooszczędnych rozwiązań technicznych i technologicznych.

Kryteria specyficzne prawidłowo dobrane a zastosowana punktacja pozwala na czytelny wybór projektów zgodnie z ich wagą.

Transport przyjazny środowisku (kolejowy, miejski, rowerowy)

W Działaniu 1.1. Infrastruktura drogowa - schemat ścieżki rowerowe badanie odniesienia do zasady zrównoważonego rozwoju polega na analizie kryterium punktowanego B.2.3 Wypełnienie polityk i zasad wspólnotowych. Badana jest zawarta we wniosku o dofinansowanie projektu deklaracja wnioskodawcy dotycząca wpływu projektu na zasadę zrównoważonego rozwoju.

Punkty przyznawane mogą być za:

- powiązanie z projektami mającymi na celu wprowadzenie i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w krajobrazie historycznym oraz w centrach historycznych, a także technik architektury bioklimatycznej;
- zastosowanie nowoczesnych, energooszczędnych rozwiązań technicznych, technologicznych;
- wykorzystanie materiałów z rozbiórki starej nawierzchni do ponownego wbudowania/zmniejszenie emisji odpadów;
- budowę urządzeń podczyszczających wody opadowe odprowadzane do cieków lub kanalizacji miejskiej np. studnie chłonne , sączki, drenaże itp.
- budowę kanalizacji burzowej w terenie zabudowanym w tym kratek ściekowych odprowadzających wodę;
- zastosowanie innych rozwiązań

Kryterium Kompleksowe projekty zakładające budowę i rozbudowę systemu ścieżek rowerowych jest tu dostępowym ze względu na ustalenie minimalnej ilości punktów 10.

Podobna sytuacja ma miejsce w Działaniu 1.2. Infrastruktura transportu publicznego oraz Działaniu 1.3. Infrastruktura kolejowa. Tam również badane jest kryterium „Wypełnienie zasad i polityk wspólnotowych” i jest to kryterium punktowane, gdzie premiowane jest:

- powiązanie z projektami mającymi na celu wprowadzenie i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii;
- zastosowanie nowoczesnych, energooszczędnych rozwiązań technicznych i technologicznych
- zastosowanie technologii przyjaznych środowisku przyrodniczemu lub korzystne oddziaływanie projektu na środowisko przyrodnicze;
- wprowadzenie urządzeń chroniących i monitorujących zanieczyszczenie środowiska;

- zmniejszenie poziomu hałasu powodowanego przez transport publiczny;
- zastosowanie innych rozwiązań.

W obu przypadkach kryteria jakościowe umożliwiają obiektywną ocenę projektu.

Efektywność energetyczna – Działanie 2.3 Rozwój infrastruktury w zakresie ochrony powietrza

Odnawialne źródła energii – Działanie 2.4 Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku

Gospodarka ściekowa – Działanie 2.1 Rozwój infrastruktury wodno-ściekowej

Gospodarka odpadami – Działanie 2.2 Gospodarka odpadami

Działanie 2.5 Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska

W powyższych obszarach obowiązujące kryteria oceny projektów obejmują ocenę zgodności projektów z zasadą zrównoważonego rozwoju poprzez ocenę spełnienia Kryterium oceny merytorycznej B.1. Wypełnianie polityki i zasad wspólnotowych Projekt zakłada pozytywny lub neutralny wpływ na realizację Zasady zrównoważonego rozwoju. Jest to kryterium o charakterze dostępowym, co oznacza, że ocena polega na weryfikacji na podstawie informacji zawartych we wniosku o dofinansowanie projektu oraz w studium wykonalności, czy dany projekt spełnia przynajmniej jeden z określonych w metodologii warunków:

- projekt ma neutralny wpływ na realizację polityki zrównoważonego rozwoju,
- infrastruktura zostanie przygotowana w taki sposób aby promować politykę zrównoważonego rozwoju (np. dostosowanie infrastruktury do prowadzenia działań proekologicznych np. recyklingu odpadów, itp.),
- uruchomiono różnorakie formy konsultacji z mieszkańcami i ich stowarzyszeniami na poziomie lokalnym odnośnie przedmiotu projektu,
- projekt wykorzystuje nowoczesne technologie o niskim oddziaływaniu na środowisko (prowadzące do eliminacji szkodliwego oddziaływania na środowisko w przynajmniej jednym z następujących obszarów: ochrony powietrza atmosferycznego i klimatu (w tym obniżenia poziomu emisji CO₂), gospodarki ściekowej, gospodarki odpadami, ochrony gleb, wód podziemnych i powierzchniowych, hałasu i wibracji)
- infrastruktura zostanie przygotowana w taki sposób, aby chroniła przed emisjami chemicznymi, elektrycznymi i magnetycznymi (np. urządzenia chroniące przed promieniowaniem i emisjami)

Każdy projekt ubiegający się o dofinansowanie realizacji w ramach RPO WK-P jest badany pod kątem zgodności z zasadą zrównoważonego rozwoju. Niezbędnym minimum jest neutralny wpływ projektu na zrównoważony rozwój. Niedopuszczalne jest udzielenie dofinansowania projektom niezgodnym z zasadą zrównoważonego rozwoju. W zależności od obszaru, jakiego dotyczy projekt zasada ta jest badana bardziej lub mniej szczegółowo. Każdy projekt podlega sprawdzeniu przeprowadzenia procedury oddziaływania na środowisko.

4.2. Ocena kryteriów dla projektów pozostałych pod kątem stopnia odzwierciedlenia zasady zrównoważonego rozwoju

W pozostałych schematach w ramach Działania 1.1. przedmiotowe kryterium odnoszące się do zasady zrównoważonego rozwoju zostało umieszczone w katalogu kryteriów dostępowych, które są oceniane na zasadzie „Tak – Nie”. Taka sytuacja ma miejsce w przypadku schematu drogi wojewódzkie. Tym samym projekt wypełnia bądź nie wypełnia zasady i polityki wspólnotowe. Natomiast w przypadku schematów drogi gminne oraz drogi powiatowe kryterium to jest punktowane.

W schemacie dotyczącym dróg gminnych punktacja wynosi od 0 do 5 punktów, zaś punktowane są następujące typy działań:

- powiązanie z projektami mającymi na celu wprowadzenie i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w krajobrazie historycznym oraz w centrach historycznych, a także technik architektury bioklimatycznej;
- projekt zawiera nowoczesne, energooszczędne rozwiązania techniczne i technologiczne ;
- wykorzystanie materiałów z rozbiórki starej nawierzchni do ponownego wbudowania/zmniejszenie emisji odpadów;

- wykonanie warstwy ścieralnej w technologii SMA (nowoczesnej, cichej i bardzo przyjaznej środowisku);
- budowa ekranów akustycznych;
- budowa przejść dla zwierząt;
- przebudowa nieczynnych przepustów na przejścia dla zwierząt w rejonach kompleksów leśnych;
- budowa urządzeń podczyszczających wody opadowe odprowadzane do cieków lub kanalizacji miejskiej np. studnie chłonne , sączki, drenaże itp.
- budowa kanalizacji burzowej w terenie zabudowanym w tym kraterów ściekowych odprowadzających wodę z jezdni;
- Inne rozwiązania.

Identycznie punktowane są rozwiązania jeśli chodzi o schemat drogi powiatowe.

Zasada zrównoważonego rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii ochrony środowiska i działań proekologicznych jest również przedmiotem oceny przedsięwzięć dofinansowywanych w ramach Działania 5.3 Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska. Celem przedmiotowego Działania jest dostosowanie istniejących przedsiębiorstw do norm ochrony środowiska i innych wymogów wynikających z regulacji krajowych i unijnych. Projekty możliwe do realizacji są badane pod względem zgodności z celem Działania. Kryteria oceny projektów w ramach Działania 5.3 ukierunkowane są na: zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów, ograniczenie szkodliwego pyłu przedsiębiorstwa na atmosferę, ograniczenie zanieczyszczenia wód i gleby, energochłonności przedsiębiorstw oraz ilości zużycia wody. Premiowane są projekty, w ramach których jako rezultat projektu wprowadzony będzie system zarządzania środowiskiem (potwierdzony uzyskaniem certyfikatu).

W ramach działania 5.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw oraz działania 5.6. Kompleksowe uzbrojenie terenów pod inwestycje na etapie oceny merytorycznej weryfikacji podlega spełnianie przez projekt zasady zrównoważonego rozwoju. Projekt, który nie będzie realizowany w oparciu o te zasadę nie może uzyskać dofinansowania w ramach RPO WK-P.

Obszar: Turystyka

Oś priorytetowa 6. Wsparcie rozwoju turystyki

Dz. 6.1 Rozwój usług turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze i Dz. 6.2 Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych⁷

Dz. 6.1 Rozwój usług turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze

Specyfika zakresu udzielanego wsparcia w ramach tego działania idealnie wpisuje się w realizację idei zrównoważonego rozwoju. W ramach działania mogły być realizowane wyłącznie projekty związane z kanalizowaniem ruchu turystycznego na obszarach chronionych. Pomimo realizacji celu działania, jakim było m.in. zwiększenie ilości turystów przybywających na te obszary, działanie to przeznaczone było również na ochronę obszarów chronionych. Związane to było ze wsparciem kanalizowania ruchu turystycznego, co nie tylko łagodzi negatywne skutki związane z większą obecnością turystów, lecz też przyczynia się do ochrony obszarów chronionych poprzez ograniczenie występowania antropopresji wyłącznie do niektórych, specjalnie wydzielonych miejsc na obszarach chronionych. Niezależnie od zakresu wsparcia w ramach działania, wypełnianie i przestrzeganie zasady zrównoważonego rozwoju przejawia się min. w merytorycznym:

kryterium B.1.1 - Cele projektu wspierają realizację celów określonych dla Działania 6.1.

podkryterium a) - Cele projektu są zgodne z zapisami Uszczegółowienia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 dla działania 6.1, tj. promowanie walorów przyrodniczych; ochrona i waloryzacja dziedzictwa przyrodniczego. Sposób oceny – TAK-NIE. Kryterium ma na celu dopuszczenie do dofinansowania wyłącznie projektów, które spełniają cele działania, tj. przyczyniają się do

⁷ Źródło: Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych RPO WK-P z 19 grudnia 2012 r. - Załącznik V Kryteria oceny projektów

promowania walorów przyrodniczych i/lub ochrony i waloryzacji dziedzictwa przyrodniczego, a więc związane są z realizacją zasady zrównoważonego rozwoju w praktyce.

kryterium B.2.1 - Oczekiwane rezultaty projektu w sposób bezpośredni wspierają realizację celów określonych w URPO WK-P dla Działania 6.1.

podkryterium a) - Ocenie podlega stopień, w jakim projekt przyczynia się do: Ochrony, rewaloryzacji i udostępniania obszarów chronionych.

Sposób oceny – punktowy. W ramach kryterium poprzez odpowiednie ustawienie punktacji preferowane są projekty znacząco przyczyniające się przede wszystkim do ochrony i rewaloryzacji obszarów chronionych. Preferowane są tym samym projekty o jak największym stopniu przyczyniania się do realizacji zasady zrównoważonego rozwoju.

kryterium B.2.5 - Wypełnienie polityki i zasad wspólnotowych

podkryterium b) - Stopień, w jakim wypełniane są właściwe polityki wspólnotowe: Zasada zrównoważonego rozwoju. Sposób oceny – punktowy. W ramach kryterium oceniany jest stopień wypełniania zasady zrównoważonego rozwoju poprzez punktowanie zastosowania w projekcie różnorodnych rozwiązań pro środowiskowych.

Dz. 6.2 Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych⁸

Przestrzeganie zasady zrównoważonego rozwoju oceniane jest w ramach następujących kryteriów:

Kryteria formalne

kryterium A.5 - Kompletność załączników,

podkryterium a) - Załączniki są zgodne z listą określoną w ogłoszeniu o naborze wniosków/ze wzorem wniosku o dofinansowanie oraz z instrukcją wypełniania załączników dla projektów indywidualnych;

podkryterium b) - Załączniki do wniosku są ważne i zgodne z właściwymi polskimi oraz unijnymi przepisami.

Ocena kryterium: Sposób oceny – TAK-NIE. Kryterium ma na celu niedopuszczenie do dofinansowania projektów nie spełniających odpowiednich wymogów proceduralnych (w tym z zakresu procedury oceny oddziaływania na środowisko). W ramach kryterium weryfikuje się ponadto poprawność przeprowadzonej procedury oceny oddziaływania na środowisko, czyli jednego z najważniejszych narzędzi realizujących zasadę zrównoważonego rozwoju.

kryterium A.10 - Projekt zakłada pozytywny lub neutralny wpływ na polityki horyzontalne,

podkryterium c) - Zasada zrównoważonego rozwoju. Ocena kryterium: Sposób oceny – TAK-NIE. Kryterium ma na celu niedopuszczenie do dofinansowania projektów niezgodnych z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Kryteria merytoryczne

kryterium B.2.6 - Wypełnienie polityki i zasad wspólnotowych

podkryterium c) - Stopień, w jakim wypełniane są właściwe polityki wspólnotowe: Zasada zrównoważonego rozwoju. Ocena kryterium: Sposób oceny – punktowy. W ramach kryterium oceniany jest stopień wypełniania zasady zrównoważonego rozwoju poprzez punktowanie zastosowania w projekcie różnorodnych rozwiązań pro środowiskowych.

Podsumowując:

- (+) ocena projektów odbywa się w oparciu o prawidłowo dobrane i jasno zdefiniowane kryteria,
- (+) w ramach działań dot. zapotrzebowania w wodę bezwarunkowo łączy się z budową kanalizacji i oczyszczalni ścieków.,
- (+) we wszystkich osiach obecne są kryteria oceniające zasadę zrównoważonego rozwoju.
- (+) prawidłowo powiązано parametry ilościowe i jakościowe w kosztowej efektywności projektu proponując czytelne wskaźniki,
- (+) każdy projekt ubiegający się o dofinansowanie z RPO jest badany pod kątem zgodności z zasadami

⁸ Źródło: Uchwała Nr 39/1178/12 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 27 września 2012 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia projektu kryteriów wyboru projektów dla osi priorytetowej 6 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013

zrównoważonego rozwoju i niedopuszczalne jest dofinansowanie projektów niezgodnych z tymi zasadami. Każdy projekt podlega sprawdzeniu przeprowadzenia procedury oceny oddziaływania na środowisko.

Procedury prewencyjne

Najważniejszą procedurą prewencyjną w ramach RPO WK-P jest weryfikacja każdego projektu pod kątem przeprowadzenia procedury OOŚ. Należy przy tym zauważyć, iż w przypadku RPO WK-P weryfikacja ta nie jest procedurą czysto formalną polegającą wyłącznie na sprawdzeniu posiadania przez wnioskodawców wymaganych dokumentów. Biorąc pod uwagę fakt, iż procedura OOŚ jest najważniejszą procedurą prewencyjną pozwalającą zminimalizować na etapie przedrealizacyjnym negatywne skutki oddziaływania przedsięwzięć na środowisko, w przypadku RPO WK-P zdecydowano się położyć szczególny nacisk na weryfikację jakości przeprowadzonej procedury oraz jej zgodności z prawem krajowym oraz unijnym. W związku z tym przygotowano specjalną listę sprawdzającą, pozwalającą pozytywnie zweryfikować wyłącznie projekty, dla których procedura OOŚ została przygotowana zgodnie z prawem krajowym i unijnym oraz na właściwym poziomie jakości.

Jako procedury prewencyjne można również uznać działania Instytucji Zarządzającej RPO mające na celu podniesienie jakości przeprowadzanej procedury OOŚ oraz upowszechnienie wiedzy na temat idei, korzyści oraz obowiązków związanych z OOŚ. Działania te to:

- organizacja szkoleń z zakresu OOŚ dla organów ochrony środowiska oraz pracowników jednostek samorządu terytorialnego (w tym Urzędu Marszałkowskiego) realizowanych przez ekspertów z dziedziny OOŚ;
- każdorazowe przeprowadzanie szkoleń z zakresu OOŚ podczas realizowanych dla wnioskodawców szkoleń w ramach ogłaszanych konkursów;
- każdorazowe przeprowadzanie szkoleń z zakresu OOŚ dla potencjalnych członków Zespołów Oceniających (ekspertów);
- weryfikacja podstawowej wiedzy ekspertów na temat OOŚ (odpowiednie pytania w testach obowiązkowych);
- informowanie potencjalnych beneficjentów, jednostek samorządu terytorialnego oraz organów ochrony środowiska o istotnych kwestiach z zakresu procedury OOŚ (m.in. za pomocą informacji umieszczanej na stronie internetowej, mailingu oraz wysyłki pism itp.);
- w szczególnie trudnych przypadkach zlecenie wykonania ekspertyz lub analiz prawnych.

5. Projekty kluczowe a zrównoważony rozwój.

W Indykatoryjnym Wykazie Indywidualnych Projektów Kluczowych znajdują się projekty realizujące politykę zrównoważonego rozwoju. Są to:

W ramach Osi Priorytetowej 1. Rozwój infrastruktury technicznej

Działanie 1.1. Infrastruktura drogowa:

- 1) Budowa ścieżek rowerowych na terenie gmin należących do Związku Gmin Ziemi Kujawskiej,
- 2) Poprawa bezpieczeństwa na drogach publicznych poprzez wybudowanie dróg rowerowych,
- 3) Budowa ścieżek rowerowych w Powiecie Bydgoskim warunkiem poprawy bezpieczeństwa w regionie.

Działanie 1.2. Infrastruktura transportu publicznego:

- 1) Rozwój sieci komunikacji tramwajowej w Toruniu w latach 2007-2013,
- 2) Budowa linii tramwajowej z centrum miasta do dworca kolejowego Bydgoszcz Główna z rozbudową ulic: Marszałka Focha, Naruszewicza, Dworcowa i Zygmunta Augusta w Bydgoszczy,
- 3) Modernizacja sieci tramwajowej w Grudziądzu.

Działanie 1.3. Infrastruktura kolejowa:

- 1) Zakup nowoczesnego kolejowego taboru pasażerskiego.

W ramach Osi Priorytetowej 2. Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska

Działanie 2.1. Rozwój infrastruktury wodno – ściekowej:

- 1) Uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej w mieście Mogilnie.

- 2) Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej Golubia – Dobrzynia.
- 3) Modernizacja i rozbudowa infrastruktury wodociągowej w Grudziądzu.

Działanie 2.3. Rozwój infrastruktury w zakresie ochrony powietrza:

- 1) Likwidacja niskich emisji w rejonie Starówki Miasta Włocławek.

Działanie 2.4. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku:

- 1) Budowa stacji gazowej wysokiego ciśnienia, sieci gazowej średniego ciśnienia relacji Dębowa Łąka-Książki-Jabłonowo Pomorskie wraz z siecią rozdzielczą średniego ciśnienia na terenie gminy Książki i gminy Jabłonowo Pomorskie.

Działanie 2.5. Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska:

- 1) Doposażenie bazy sprzętowej kompanii powodziowej Kujawsko-Pomorskiej Wojewódzkiej Brygady Odwodowej Państwowej Straży Pożarnej,
- 2) Remont grobli przy moście na rzece Zgłowiączce w miejscowości Nowy Młyn w ciągu drogi powiatowej nr 2906 Polówka - Stary Brześć. Celem projektu jest przywrócenie właściwego stanu budowli służącej do retencjonowania wód powierzchniowych i wgłębnych a poprzez to poprawę gospodarki wodnej w dolinie Rzeki Zgłowiączki. Wykonanie planowanego remontu umożliwi bezpieczne piętrzenie wody, zwolnienie szybkości odpływu wód opadowych oraz zwiększenia retencyjności zlewni. Inwestycja otrzymała w dniu 31 stycznia 2008 r. pozytywną opinię Kujawsko-Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku a w uzasadnieniu podkreślono konieczność jej realizacji.
- 3) Przebudowa przepustu wałowego P-II wraz z komorą połączeniowo-blokującą w km 4+085 przeciwpowodziowego wału ochronnego Fordon-Łoskoń. Projekt zakłada podniesienie stopnia zabezpieczenia przeciwpowodziowego Doliny Dolnej Wisły.

Projekty również były oceniane pod względem zgodności z przepisami Ramowej Dyrektywy Wodnej i uzyskały opinię zgodności z art. 4.7.

Działanie 6.1. Rozwój usług turystycznych w oparciu o zasoby przyrodnicze:

- 1) Goplańskie dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze Kruszwicy bazą dla turystyki, rekreacji ,edukacji i sportu,
- 2) Bory Tucholskie – w labiryncie natury – wzmocnienie pozycji Borów Tucholskich na turystycznej mapie Polski poprzez rozwój infrastruktury turystycznej.

Działanie 6.2. Rozwój usług turystycznych i uzdrowiskowych:

- 1) Przystań wodna na rzece Noteci w Nakle nad Notecią – etap I

Główne typy projektów w ramach Wykazu Projektów Kluczowych są odzwierciedlone poprzez poszczególne osie priorytetowe. Instytucja Zarządzająca konsultując pierwotny kształt i zakres Wykazu przyjęła zasadę by w każdej osi znalazło się od kilku do kilkunastu kluczowych z punktu widzenia regionu inwestycji. Pod kątem dofinansowania oraz ilości projektów najliczniejsza jest Oś 1 zawierająca projekty z zakresu transportu drogowego, publicznego, kolejowego i lotniczego. Również w ramach Osi 3 znajduje się spora liczba projektów, głównie z zakresu edukacji i ochrony zdrowia. Ponadto w Wykazie umieszczone zostały projekty z zakresu: gospodarki wodno-ściekowej, rozwoju infrastruktury kultury, rozwoju społeczeństwa informacyjnego, uzbrojenia terenów pod inwestycje, rozwoju turystyki oraz rewitalizacji zdegradowanych terenów powojkowych i przemysłowych. . Wg Załącznika XII do sprawozdania rocznego z realizacji RPO WK-P za rok 2011 - Tabela 12 Zestawienie realizowanych projektów kluczowych (stan na dzień 31.12.2011r.) wynika, że realizowanych projektów kluczowych było 99, w tym 18 realizujących w mniejszym lub większym stopniu politykę zrównoważonego rozwoju.

Aktualna wielkość alokacji na projekty kluczowe wynosi: 1 684 563 192 zł. (wg Wykazu zaktualizowanego w dniu 19 grudnia 2012 r. – kurs euro z dnia 29 listopada 2012 – 4,0968 zł).

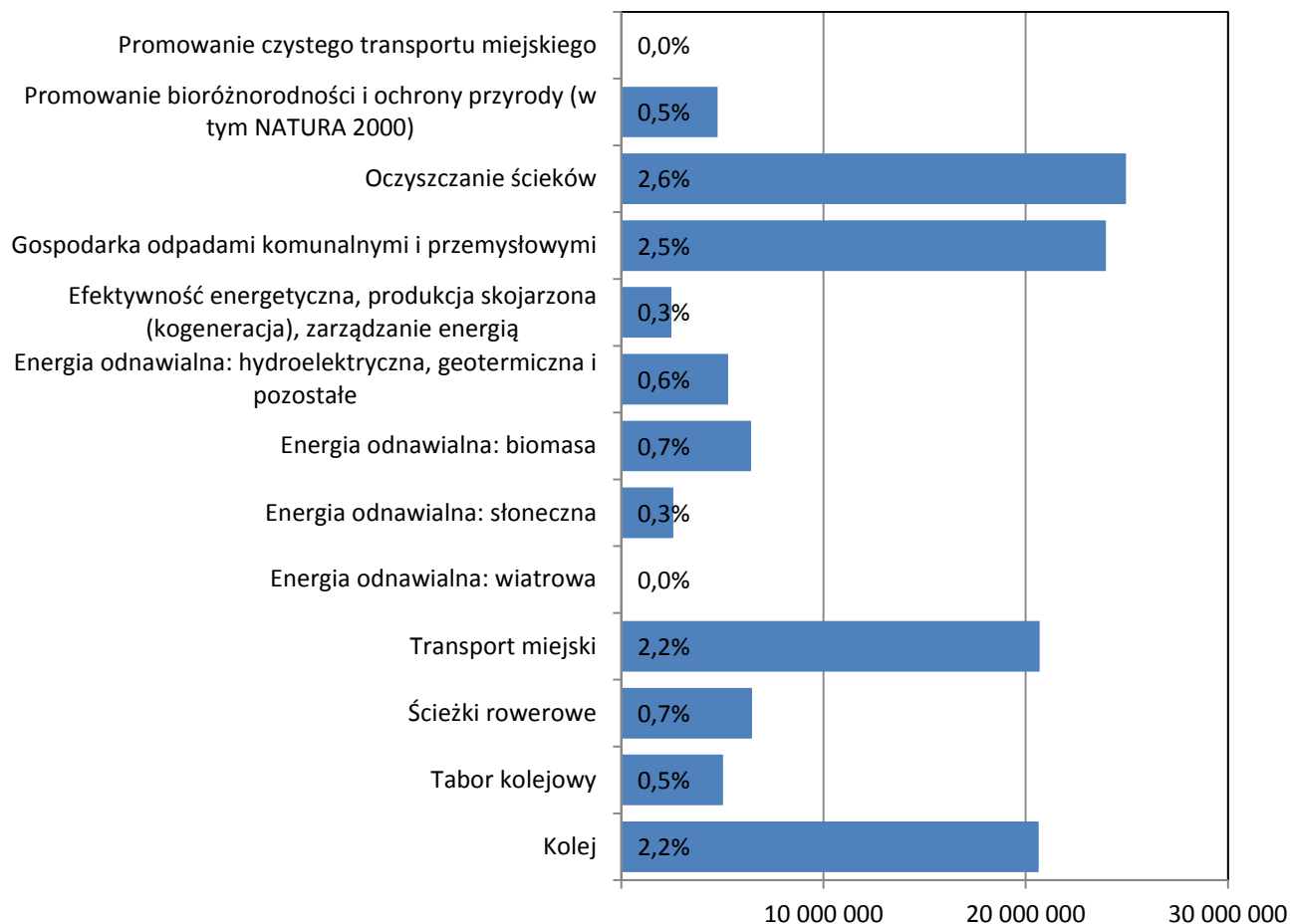
6. Alokacja środków finansowych a zrównoważony rozwój.

6.1. Zaprogramowane wsparcie finansowe obszarów: ochrony przyrody i edukacji ekologicznej, transportu przyjaznego środowisku (kolejowy, miejski, rowerowy), efektywności energetycznej,

odnawialnych źródeł energii, gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami w stosunku do całości środków dostępnych w RPO WK-P.

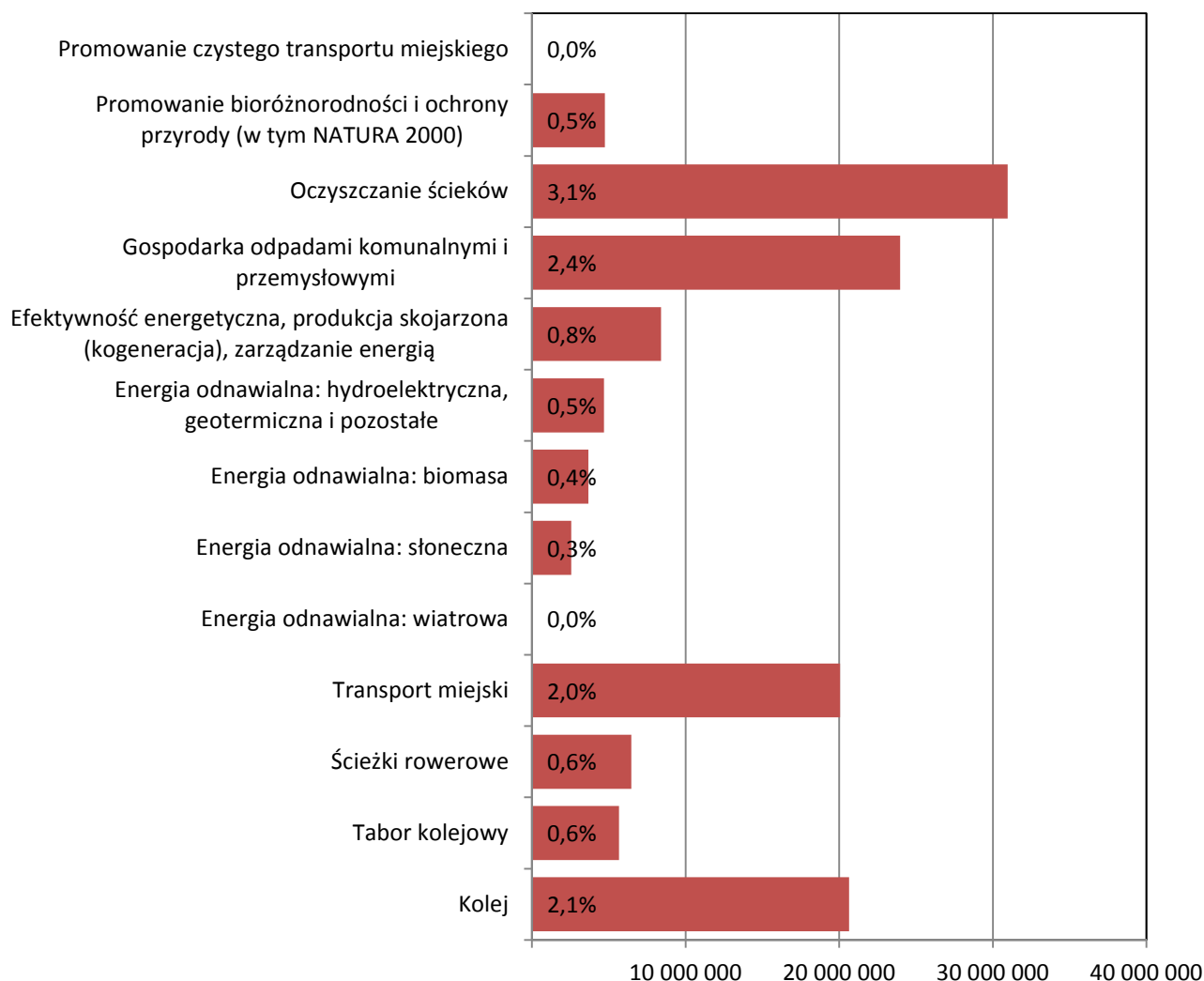
W pierwotnej wersji RPO WK-P na działania środowiskowe zaplanowano 13.1% całego wsparcia. W tej grupie najwięcej środków zaplanowano na projekty dot. oczyszczalni ścieków i gospodarki odpadami komunalnymi (odpowiednio 2,6 i 2,5 %) oraz transport miejski i kolej (po 2,2%) - Ryc. 6.1a Na działania związane z ochroną bioróżnorodności przeznaczono 0.5% środków EFRR. Jest to niewielka kwota na działania dążące do wprowadzenia zasad zrównoważonego rozwoju.

Ryc. 6.1a Zaprogramowane wsparcie finansowe wybranych kategorii interwencji na tle całości środków dostępnych w RPO (RPO 2007)

W roku 2011 alokacja środków na działania środowiskowe nieznacznie wzrosła z poziomu 13.1% do poziomu 13,3%. Zwiększono wydatki w kategoriach: 46- Oczyszczanie ścieków,, kategoria 43 - Efektywność energetyczna, produkcja skojarzona (kogeneracja), zarządzanie energią zostało znacznie podwyższone, do kwoty 8 402 084 euro, tj. z 0,3% do 0,8%., wzrosły nieznacznie wydatki na tabor kolejowy o 0.1%. Spadek nieznaczny alokacji zauważono w kategoriach: 44 - gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi, 42- Energia odnawialna: hydroelektryczna, geotermiczna i pozostałe, 24- Ścieżki rowerowe i 17 Kolej (sieci TEN-T) - wszystkie o 0.1% a także transport miejski - kat. 25 o 0,2% i 41 Energia odnawialna: biomasa o 0,3%. Stan zaproponowanych alokacji w konkretnych kategoriach w 2011 przedstawia Ryc. 6.1b

Ryc. 6.1b Zaprogramowane wsparcie finansowe wybranych kategorii interwencji na tle całości środków dostępnych w RPO (RPO grudzień 2011)

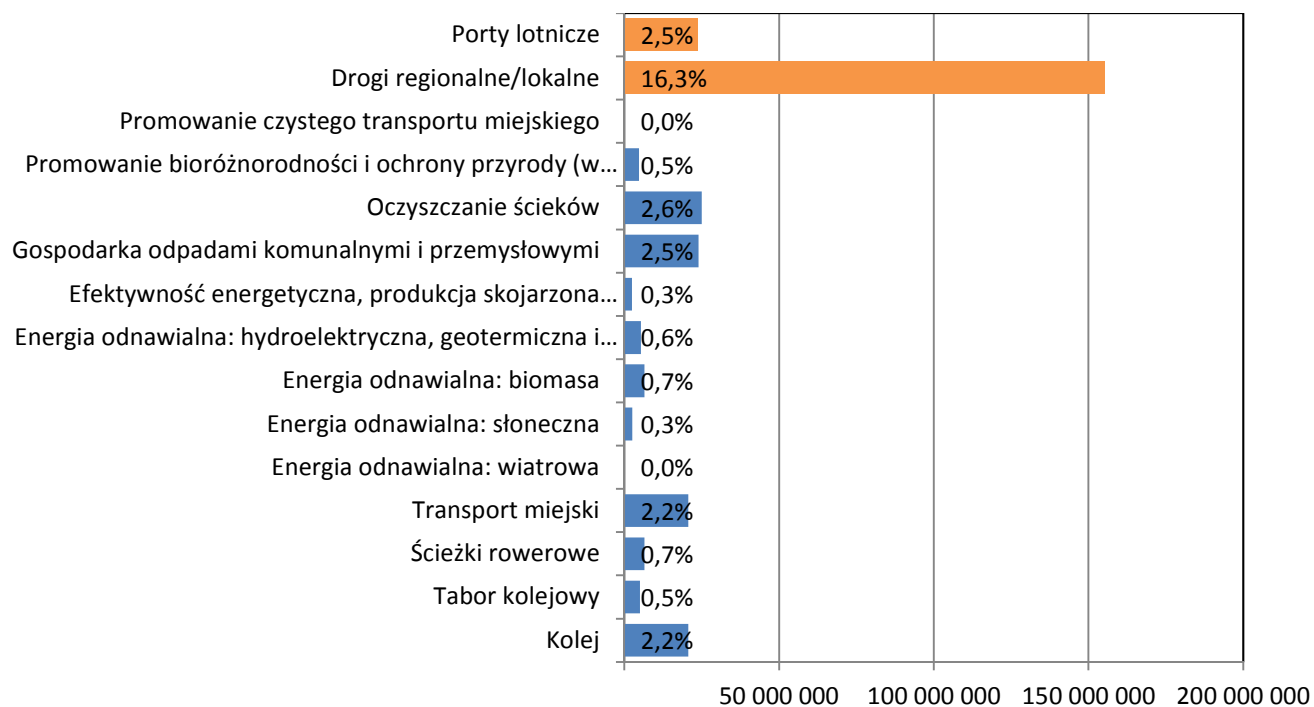

6.2. Zaprogramowane wsparcie finansowe obszarów: ochrony przyrody i edukacji ekologicznej, transportu przyjaznego środowisku (kolejowy, miejski, rowerowy), efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami na tle alokacji dla sektorów: transport drogowy i lotniczy.

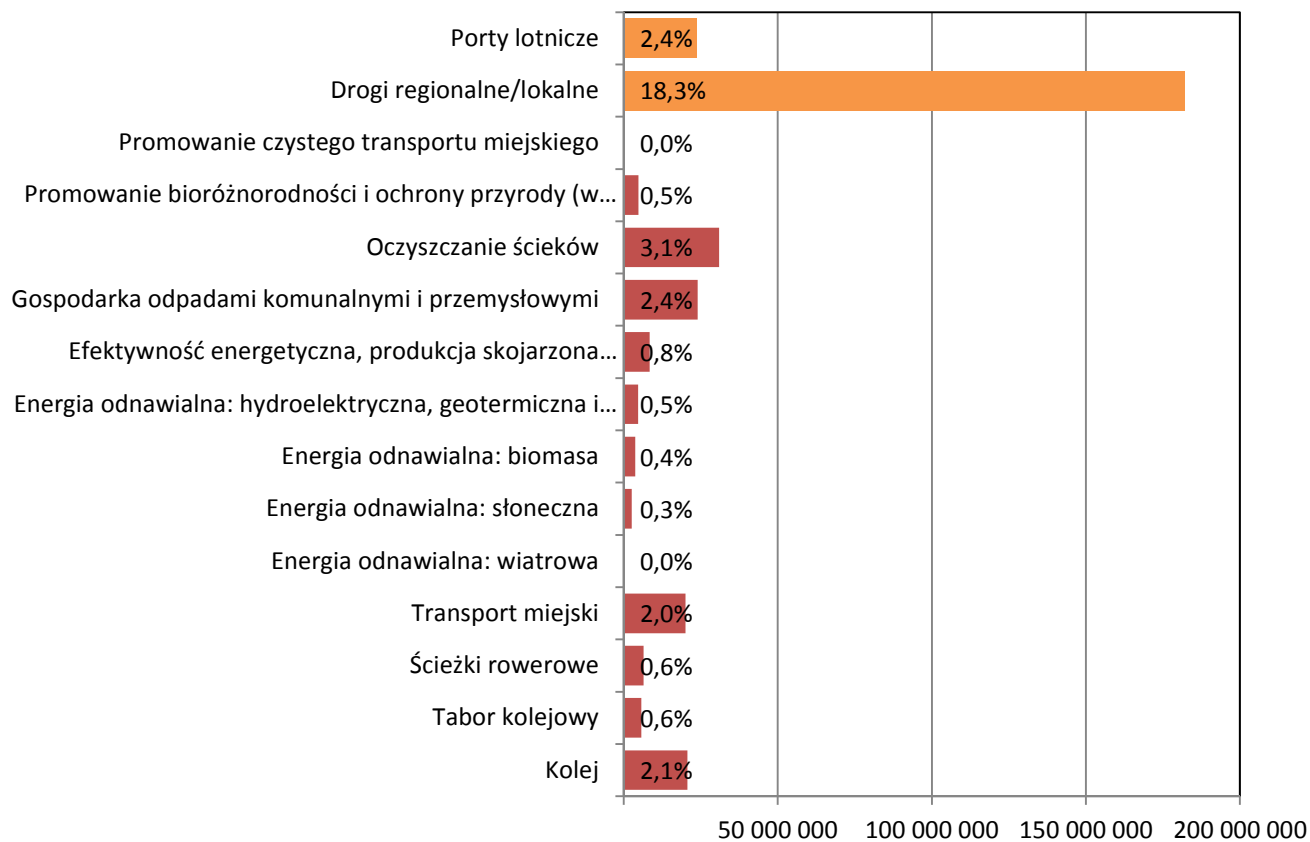
Kategorie 8 (inne inwestycje w przedsiębiorstwa) i drogi lokalne i regionalne (kategoria 23) zdominowały budżet RPO WK-P. - odpowiednio o 27 i 43 miliony euro wzrosły w stosunku do 2007r. Dość niepokojącym jest informacja, że żadna z kategorii pro środowiskowych nie przekroczyła progu 5%.

W kategoriach transportowych kolej i transport miejski również przegrywają z inwestycjami drogowymi - transport nieprzyjazny środowisku. Przewagi te w roku 2007 i 2011 przedstawiają Wykres 6.2a i 6.2b odpowiednio.

Ryc. 6.2a Zaprogramowane wsparcie finansowe wybranych kategorii interwencji na tle środków zaplanowanych na wsparcie transportu drogowego i lotniczego (RPO 2007)

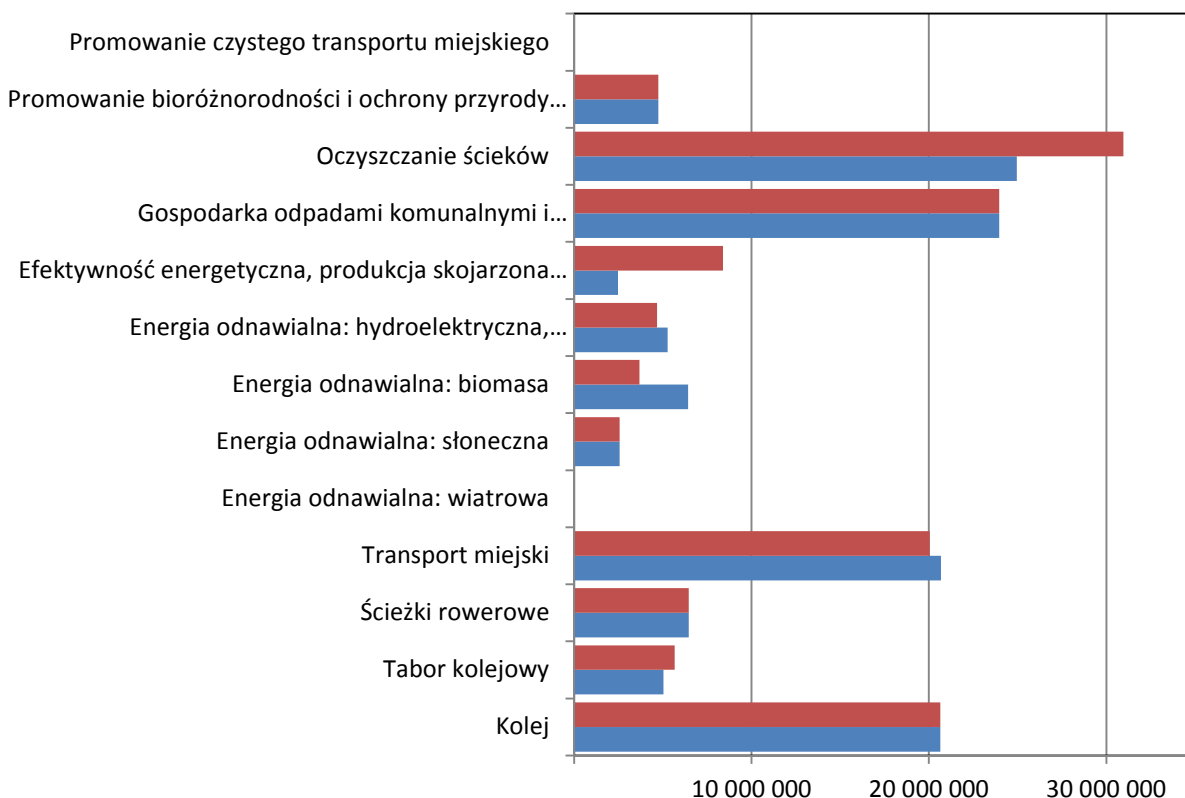
Ryc. 6.2b Zaprogramowane wsparcie finansowe wybranych kategorii interwencji na tle środków zaplanowanych na wsparcie transportu drogowego i lotniczego (RPO 2011)

6.3. Zmiany alokacji dla obszarów: ochrony przyrody i edukacji ekologicznej, transportu przyjaznego środowisku (kolejowy, miejski, rowerowy), efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, gospodarki ściekowej i gospodarki odpadami.

w trakcie realizacji RPO dokonał się niewielki wzrost ogólnej kwoty na wybrane kategorie sumarycznie a wzrost ten jest rzędu 0.2% (całkowitego wsparcia EFRR). Korzystnym jest fakt bardzo dużego wzrostu nakładów na oczyszczanie ścieków i proporcjonalnie bardzo duży wzrost środków na efektywność energetyczną i produkcję skojarzoną energii. Jednak niepokojącym jest zmniejszenie środków na dofinansowanie produkcji energii z biomasy a także transport miejski.

Ryc. 6.3 Zmiany w alokacjach (w euro) dla wybranych kategorii interwencji pomiędzy wersjami RPO z 2007 a 2011 roku (2007 – kolor niebieski, 2011 – kolor czerwony)

Zmiany alokacji środków EFRR pomiędzy kategoriami interwencji w ramach RPO WK-P wynikały z konieczności zapewnienia prawidłowej realizacji poszczególnych działań. W wyniku analizy przeprowadzonych naborów wniosków, zwiększano alokację dla działań cieszących się największym zainteresowaniem potencjalnych beneficjentów, a zmniejszano ją dla tych działań, gdzie ilość złożonych wniosków była znacznie mniejsza niż dostępne środki - wyjaśnienia dokonane podczas wdrażania.

6.4. Wskaźniki wdrażania RPO WK-P a zrównoważony rozwój.

1. Wskaźniki monitorowania realizacji celu RPO WK-P

Podstawowe wskaźniki realizacji celu RPO WK-P to:

1. Liczba bezpośrednio utworzonych miejsc pracy,
2. Liczba nowoutworzonych miejsc pracy netto ogółem,
3. Zmiana poziomu PKB w wyniku oddziaływania RPO.

Wskaźniki opisujące cele szczegółowe przedstawia tabela 1

Tabela 1. Podstawowe wskaźniki realizacji celów szczegółowych.

Cele	Wskaźniki	Jednostka miary	Wartość wskaźnika w roku bazowym 2004 r.	Zakładana wartość wskaźnika w roku docelowym (2013)	Zródło danych
Cel 1. Zwiększenie atrakcyjności województwa kujawsko-pomorskiego.	1. Drogi wojewódzkie w dobrym stanie technicznym (klasa A) w % dróg wojewódzkich ogółem	%	6,7 ¹	19,4	SOSN
	2. Liczba pasażerów w portach lotniczych.	osoby/rok	76,9	280 000	Port Lotniczy Bydgoszcz S.A.
	3. Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w ludności ogółem	%	60,2	74,0	GUS
Cel 2. Zwiększenie konkurencyjności gospodarki regionu.	4. Nakłady na działalność B+R ogółem w województwie na 1 mieszkańca w zł	zł/1MK	58,00	100,00	GUS
	5. Udział produkcji sprzedanej wyrobów nowych i istotnie ulepszonych w produkcji sprzedanej wyrobów ogółem w przemyśle	%	22,5	24,2	GUS
	6. Wartość dodana brutto na 1 pracującego	tys. zł/1 prac.	60,5	91,3	GUS
Cel 3. Poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców.	7. Saldo migracji ogółem w regionie	osoby	- 1 351	- 1 000	GUS
	8. Liczba osób kształcących się w systemie kształcenia ustawicznego osób dorosłych	osoby	22 904	32 000	GUS
	9. Umieralność z powodu chorób układu krążenia	osoby/10 tys. MK	43,8	38,0	GUS
	10. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w województwie kujawsko-pomorskim	zł	2 087,30	3 300,00	GUS

¹ – stan w 2005 r.

Wskaźniki realizacji celu ogólnego RPO WK-P nie zawierają wskaźników mierzących poziom zrównoważonego rozwoju. Spośród wskaźników realizacji celów szczegółowych za wskaźnik mierzący rozwój zrównoważony można uznać "udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w ludności ogółem". Założenia tego wskaźnika nie zmieniają się w RPO WK-P z 2007r jak też z 2011r.

2. Wskaźniki dla poszczególnych priorytetów

Oś priorytetowa 1. Rozwój infrastruktury technicznej . Kategorie interwencji: 16, 18, 24, 25, 28.

Nazwa wskaźnika	Kategoria interwencji	Wartość docelowa wskaźnika		Wskaźnik dodany/usunięty w czasie trwania okresu programowania
		RPO 2008	RPO 2012	
Działanie 1.1. Infrastruktura drogowa				
Wskaźniki produktu				
Długość wybudowanych lub oznakowanych /wytyczonych ścieżek rowerowych [km]	24	70	82,52	-
Działanie 1.2. Infrastruktura transportu publicznego				
Wskaźniki produktu				
Długość wybudowanej sieci tramwajowej (transportu szynowego) [km]	25	5,5	4,62	-

Długość przebudowanej sieci tramwajowej (transportu szynowego) [km]	25	4,5	7,13	-
Liczba zainstalowanych systemów ("Inteligentne systemy transportu") [szt.]	28	wartość nie została oszacowana	3	-
Liczba zmodernizowanego taboru komunikacji miejskiej (tramwaje, autobusy) [sz.]	25	-	24	Dodany
Pojemność jednostek zmodernizowanego taboru komunikacji miejskiej (tramwaje, autobusy) [osoby]	25	321	2 700	-
Liczba zakupionego taboru komunikacji miejskiej [szt.]	-	3	-	Usunięty
Liczba zbudowanych parkingów P&R [szt.]	-	2	-	Usunięty
Wskaźniki rezultatu				
Dodatkowa liczba pasażerów obsługiwanych przez usprawniony transport miejski [osoby/rok]	25	-	130 000	Dodany
Odsetek osób korzystających z komunikacji miejskiej [%]	-	+1,5	-	Usunięty
Liczba osób korzystających z komunikacji miejskiej [osoby/rok]	-	wartość nie została oszacowana	-	Usunięty
Oszczędność czasu w przewozach pasażerskich [euro/rok]	-	wartość nie została oszacowana	-	Usunięty
Oszczędność czasu w przewozach towarowych [euro/rok]	-	wartość nie została oszacowana	-	Usunięty
Przepustowość [pojazdy/msc]	-	wartość nie została oszacowana	-	Usunięty
Działanie 1.3. Infrastruktura kolejowa				
Wskaźniki produktu				
Długość linii kolejowych, w tym: wybudowanych/przebudowanych [km]	16	78,9	0/50	-
Liczba zakupionych jednostek taboru kolejowego [szt.]	18	8	5	-
Pojemność zakupionego taboru kolejowego [osoby]	18	wartość nie została oszacowana	500	-
Wskaźniki rezultatu				
Oszczędność czasu na nowych i przebudowanych liniach kolejowych w przewozach pasażerskich [euro/rok]	16	wartość nie została oszacowana	3 056 777,05	-
Oszczędność czasu na nowych i przebudowanych liniach kolejowych w przewozach towarowych [euro/rok]	16	wartość nie została oszacowana	7 261 641,55	-

Wskaźniki dodane (liczba zmodernizowanego transportu miejskiego i dodatkowa liczba pasażerów obsługiwana przez usprawniony transport miejski) należy uznać za właściwy do scharakteryzowania miary idei zrównoważonego rozwoju. Za niekorzystne należy uznać usunięcie wskaźników określających np. przyrost osób korzystających z transportu miejskiego, oszczędność czasu w transporcie miejskim, czy też ogólny przyrost taboru miejskiego i parkingów P&R.

Os priorytetowa 2. Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska

Kategorie interwencji: 35, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 51, 53, 54.

Rozwój infrastruktury wodno-ściekowej:

Wskaźniki są prawidłowo dobrane i należyte charakteryzują wzrost długości wybudowanych/zmodernizowanych sieci wodociągowo-sanitarnych jak też liczbę osób obsługiwanych przez nowo wybudowane jednostki. Brak wskaźnika globalnego zwiększenia dostępności sieci kanalizacyjnej. Nie przedstawiono również wskaźnika parametrów jakości oczyszczalni.

Gospodarka odpadami:

Ze względu na nie oszacowanie w RPO 2007 większości wskaźników brak jest możliwości oceny postępu. Wskaźnik liczby osób objętych systemem zagospodarowania odpadów - tu można tylko przypuszczać, że jest to selektywny system zbiórki odpadów - jest określony w obu przypadkach w innych wartościach.

Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku:

Za niewłaściwe należy uznać usunięcie wskaźników rezultatu "Liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci gazowej" i "Moc zainstalowana [MW]" jak również ich nie oszacowanie w RPO 2008. Właściwe są wskaźniki produktu dot. OZE (liczba jednostek wybudowanych produkujących energię ze źródeł odnawialnych). Wskaźnik "Moc zainstalowana energii ze źródeł odnawialnych [MW]" i określona jego wielkość mówi o niewielkim postępie w tej dziedzinie.

Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska

Zaproponowane wskaźniki produktu mogą niepokoić w tej sferze. Z planowanych początkowo 60 km "Długość elementów zapobiegających powodziom" pozostało tylko 6, zaś wskaźnik "Liczba zbiorników małej retencji" został usunięty. Praktycznie wskaźniki produktu nie mówią nic. Wskaźniki rezultatu, szczególnie wielkość wskaźnika "Liczba osób objętych ochroną przeciwpowodziową" nie koreluje ze wskaźnikiem produktu jakim jest 6km. (długość elementu zapobiegającego powodziom). Brak wskaźników zarządzania ryzykiem i charakteryzujących naturalną retencję zlewni.

Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych

Wskaźnik produktu "Liczba opracowanych planów ochrony [szt.]" z RPO 2008 jest nie oszacowany a następnie usunięty. Trudno go uznać za obiektywną miarę rezultatów końcowych jakimi są min. liczba gatunków chronionych, odtworzonych siedlisk czy też nie odnoszą się wprost do wzrostu świadomości ekologicznej. Jedyne wskaźnik, który można określić jako charakteryzujący zrównoważony rozwój "Łączna powierzchnia obszarów, na których przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemów [ha]" nie został dookreślony w RPO 2008 zaś w efekcie końcowym jego wartość 29ha nie wyraża form ochrony jak też nie charakteryzuje ekosystemów. Wskaźniki są nie wystarczające do oceny postępu w tym działaniu.

Nazwa wskaźnika	Kategoria interwencji	Wartość docelowa wskaźnika		Wskaźnik dodany/usunięty w czasie trwania okresu programowania
		RPO 2008	RPO 2012	
Działanie 2.1. Rozwój infrastruktury wodno-ściekowej				
Wskaźniki produktu				
Długość wybudowanej sieci wodociągowej w ramach kompleksowego projektu [km]	46	373	10,82	-
Długość zmodernizowanej sieci wodociągowej w ramach kompleksowego projektu [km]	46	124	5,92	-
Długość wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej [km]	46	329	5,56	-
Długość zmodernizowanej sieci kanalizacji sanitarnej [km]	46	80	0,2	-

Liczba wybudowanych oczyszczalni ścieków [szt.]	46	wartość nie została oszacowana	2	-
Liczba przebudowanych oczyszczalni ścieków [szt.]	46	wartość nie została oszacowana	6	-
Wskaźniki rezultatu				
Liczba osób podłączonych do wybudowanej /zmodernizowanej sieci wodociągowej [osoby]	46	3,89	1 340	-
Liczba osób podłączonych do wybudowanej /zmodernizowanej sieci kanalizacyjnej [osoby]	46	33 600	33 600	-
Działanie 2.2. Gospodarka odpadami				
Wskaźniki produktu				
Liczba nowowybudowanych kompostowni [szt.]	44	wartość nie została oszacowana	3	-
Liczba zmodernizowanych kompostowni [szt.]	44	wartość nie została oszacowana	2	-
Liczba zmodernizowanych składowisk [szt.]	44	wartość nie została oszacowana	8	-
Liczba nowowybudowanych sortowni [szt.]	44	wartość nie została oszacowana	5	-
Liczba zmodernizowanych sortowni [szt.]	44	wartość nie została oszacowana	3	-
Liczba innych zakładów ZZO zmodernizowanych w ramach projektów kompleksowych [szt.]	44	-	8	Dodany
Liczba innych zakładów ZUO nowowybudowanych [szt.]	-	wartość nie została oszacowana	-	Usunięty
Liczba innych zakładów ZUO zmodernizowanych [szt.]	-	wartość nie została oszacowana	-	Usunięty
Wskaźniki rezultatu				
Liczba osób objętych systemem zagospodarowania odpadów [osoby]	44	70% mieszkańców województwa	400 000	-
Moc przerobowa ZZO [tony/rok]	44	wartość nie została oszacowana	14 400	-
Działanie 2.3. Rozwój infrastruktury w zakresie ochrony powietrza				
Wskaźniki produktu				
Długość wybudowanej sieci ciepłowniczej [km]	43	wartość nie została oszacowana	5	-
Długość przebudowanej sieci ciepłowniczej [km]	43	-	2	Dodany
Liczba obiektów objętych termomodernizacją [szt.]	43	wartość nie została oszacowana	120	-
Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej [szt.]	43	-	86	Dodany
Liczba przebudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej [szt.]	43	-	1	Dodany
Wskaźniki rezultatu				
Moc zainstalowana energii [MW]	43	-	1,05	Dodany
Moc zainstalowana energii cieplnej [MW]	43	-	2,63	Dodany
Ilość zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektów [GJ/rok]	43	-	40,24	Dodany

Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej w wyniku realizacji projektów [MWh/rok]	43	-	47 272	Dodany
Ilość zaoszczędzonej energii w wyniku realizacji projektów termo modernizacyjnych [MWh/rok]	43	wartość nie została oszacowana	30 629	-
Zmiana emisji głównych zanieczyszczeń powietrza: dwutlenek siarki, tlenki azotu, pyły, dwutlenek węgla [tony/rok]	47	-	29 103	Dodany
Działanie 2.4. Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku				
Wskaźniki produktu				
Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej przy wykorzystaniu energii promieniowania słonecznego [szt]	40	7	290	-
Liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej przy wykorzystaniu energii promieniowania słonecznego [szt]	40	5	1 000	-
Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej z biomasy i biogazu [szt.]	41	-	5	Dodany
Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z biomasy i biogazu [szt.]	41	-	5	Dodany
Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z biomasy i biogazu [szt.]	41	-	4	Dodany
Długość wybudowanych /zmodernizowanych gazociągów przesyłowych i dystrybucyjnych [km]	35	37,6	37,6	-
Moc zainstalowana energii ze źródeł odnawialnych [MW]	40,41,42	-	8	Dodany
Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z energii wodnej [szt.]	42	-	2	Dodany
Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z energii geotermicznej [szt.]	42	-	2	Dodany
Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej z biomasy i biogazu [szt.]	-	5	-	Usunięty
Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z biomasy i biogazu [szt.]	-	5	-	Usunięty
Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z biomasy i biogazu [szt.]	-	4	-	Usunięty
Wskaźniki rezultatu				
Moc zainstalowana [MW]	-	wartość nie została oszacowana	-	Usunięty
Liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci gazowej [szt.]	-	wartość nie została oszacowana	-	Usunięty
Działanie 2.5. Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska				
Wskaźniki produktu				
Długość elementów zapobiegających powodziom [km]	53	60	6	-
Liczba zbiorników małej retencji [szt.]	-	2	-	Usunięty
Wskaźniki rezultatu				
Liczba osób objęta ochroną przeciwpowodziową [osoby]	53	30	127 000	-
Powierzchnia terenów objętych ochroną przeciwpowodziową [ha]	53	-	516	Dodany
Działanie 2.6. Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych				

Wskaźniki produktu				
Liczba opracowanych planów ochrony [szt.]	-	wartość nie została oszacowana	-	Usunięty
Wskaźniki rezultatu				
Łączna powierzchnia obszarów, na których przywrócono lub zapewniono ochronę właściwego stanu ekosystemów [ha]	51	wartość nie została oszacowana	29	-

Źródło: URPO WK-P na lata 2007-2013 Załącznik III Zestawienie wskaźników monitorowania dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 z dnia 6.03.2008 r. oraz z dnia 19.12.2012 r.

Wskaźniki monitorowania RPO WK-P, ich nazwy, jednostki i wartości, od początku okresu programowania niejednokrotnie się zmieniały. Ostateczna wersja Załącznika III Zestawienie wskaźników monitorowania dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, została przyjęta Uchwałą Nr51/1634/12 z dnia 19 grudnia 2012 roku. Zmiany we wskaźnikach wynikały min. z:

- modyfikacji wprowadzonych do Wytycznych Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie warunków gromadzenia i przekazywania danych w formie elektronicznej, obowiązujących od 04.03.2010 r.;
- zmian, jakie zachodziły podczas realizacji programu operacyjnego, a które nie były możliwe do przewidzenia w 2007 roku;
- ponownych oszacowań wartości docelowych poszczególnych wskaźników na podstawie min.:
  - badań ewaluacyjnych;
  - wysokości alokacji środków, która była odpowiednio pomniejszana lub zwiększana;
  - analizy realizacji przedsięwzięć w poszczególnych działaniach.

Podsumowanie:

- (-) środki przeznaczone na pro-środowiskowe kategorie inwestycji są w RPO z 2012r. o 40% mniejsza od środków na rozwój transportu drogowego i lotniczego,
- (-) środki na rozwój kolei stanowią w porównaniu ze środkami na rozwój transportu drogowego mniej niż 15%, (pomiędzy RPO 2007 a 2011 zwiększono o ok. 10% alokację na transport drogowy jednocześnie zmniejszając je na transport publiczny,
- (+/-) w działaniach pro-środowiskowych zwiększono w sposób zbliżony do znacznego środki na oczyszczanie ścieków i efektywność energetyczną zmniejszając generalnie alokację w pozostałych działaniach pro-środowiskowych,
- (-) alokację na działania pro-środowiskowe zwiększono ogólnie o 0,3% przy jednoczesnym zwiększeniu wsparcia tylko na transport drogowy o 2%,
- (-) w RPO 2011 zwiększono środki na oczyszczanie ścieków w porównaniu z RPO 2007 przy jednoczesnym drastycznym zmniejszeniu wartości wskaźnika długości wybudowanej/zmodernizowanej kanalizacji i nie zmienionej ilości osób przyłączonych do wybudowanej/zmodernizowanej sieci,
- (+) W RPO 2011 dodano jak też dookreślono wiele wskaźników dla działań pro-środowiskowych.

7. Stan wdrażania, ocena barier i rzeczywistej dostępności wsparcia dla obszarów: ochrony przyrody i edukacji ekologicznej, transportu przyjaznego środowisku (kolejowy, miejski, rowerowy), efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii oraz działań wspierających zrównoważony rozwój.

Oceny stanu wdrażania RPO dokonano na podstawie rocznego sprawozdania z realizacji RPO WK-P za rok 2011⁹. Do dnia 31 grudnia 2011 roku podpisano umowy na realizację 1407 projektów na łączną kwotę dofinansowania 656 213 774,10 euro (2 970 679 755,35 PLN). W podanym wykazie znajdują się również umowy o dofinansowanie projektów o kluczowym znaczeniu dla województwa, których podpisano łącznie 99 na

⁹ Sprawozdanie roczne z realizacji Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 za rok 2011. Załącznik do uchwały nr 17/2012 komitetu monitorującego RPO WP z dnia 26 czerwca 2012r.

kwotę dofinansowania UE 333 667 113,79 euro (1 510 511 024,13 PLN) (wartość aktualna umów, zgodna z ostatecznymi aneksami). Łącznie planowane dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej dla całego RPO WK-P wynosi 996 053 121,00 euro (po uwzględnieniu dodatkowych środków uzyskanych w ramach KRW oraz DT). Do końca grudnia 2011 r. zawarto umowy w wysokości stanowiącej 65,88% alokacji, natomiast beneficjentom przekazano 32,89% przyznanej alokacji z EFRR.

Obszar: transport przyjazny środowisku (kolejowy, miejski, rowerowy)

Działanie 1.2. Infrastruktura transportu publicznego: do tej pory nie były ogłaszane konkursy wspierające transport publiczny. W ramach przedmiotowego działania wsparcie w zakresie budowy, przebudowy sieci (linii) tramwajowych, zakupu lub modernizacji taboru tramwajowego w powiązaniu z budową, przebudową sieci (linii) tramwajowych oraz projektów z zakresu ITS zostało przekazane wyłącznie dla beneficjentów projektów kluczowych.

Instytucja Zarządzająca planuje ogłoszenie konkursu na projekty z obejmujące nabycie nowych autobusów zasilanych sprężonym gazem ziemnym lub biopaliwami na potrzeby transportu publicznego oraz Inteligentne Systemy Transportowe. W ramach Działania 1.3. Infrastruktura kolejowa zrealizowany został jeden projekt kluczowy, polegający na zakupie taboru kolejowego dla regionalnych przewozów pasażerskich. Projekt ten został zrealizowany przez Samorząd Województwa.

Ponadto ogłoszono również jeden konkurs obejmujący projekty z zakresu budowy, przebudowy linii kolejowych, infrastruktury służącej zwiększeniu bezpieczeństwa w ruchu kolejowym oraz bezpiecznych przejść i przejazdów przez tory. Alokacja w konkursie wynosiła 20 000 000,00 euro (79 292 000,00 zł).

Potencjalnymi beneficjentami w ramach powyższego konkursu były jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego, PKP PLK S.A. oraz przedsiębiorstwa posiadające licencje na kolejowe regionalne przewozy pasażerskie.

Obszar: ochrona przyrody i edukacja ekologiczna

W okresie wdrażania programu ogłoszono jak dotąd 1 konkurs otwarty w ramach **Działania 2.6 Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych**. W Działaniu tym nie zaplanowano realizacji projektów kluczowych, w związku z czym wszystkie środki zostały przeznaczone na procedurę konkursową. Wsparcie przeznaczono na wszystkie rodzaje projektów wymienione w Uszczegółowieniu RPO WK-P. Nie wprowadzono żadnych dodatkowych ograniczeń co do potencjalnych beneficjentów konkursu – wszystkie kategorie podmiotów wymienione w Uszczegółowieniu RPO mogły ubiegać się o wsparcie w ramach konkursu. Ponadto, aby umożliwić większej liczbie wnioskodawców złożenie dokumentacji projektowej w konkursie przesunięto termin rozpoczęcia naboru wniosków oraz zwiększono ze 130% do 200% alokacji pułap decydujący o zakończeniu naboru wniosków.

Efektywność energetyczna – Działanie 2.3 Rozwój infrastruktury w zakresie ochrony powietrza

W działaniu tym zaplanowano realizację jednego projektu kluczowego: Likwidacja niskich emisji w rejonie Starówki Miasta Włocławek, jednakże wsparcia udzielono w ramach kategorii interwencji 47 Jakość powietrza, tym samym nie ograniczono alokacji dostępnej w konkursach na projekty z zakresu efektywności energetycznej. Ogłoszono 5 konkursów w Działaniu 2.3, 2 konkursy zostały zakończone, w przypadku pierwszego konkursu ogłoszonego w 2009 r. jedynym ograniczeniem była możliwość realizacji projektów Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w miastach do 15 tys. mieszkańców, zgodnie z obowiązującymi wówczas zapisami Uszczegółowienia RPO. Projekty te uzyskiwały wyższe dofinansowanie – do 70% wydatków kwalifikowalnych, pozostałe do 50%.

W kolejnym konkursie ogłoszonym w 2010 r. zniesiono powyższe ograniczenia i wyrównano poziom dofinansowania dla wszystkich projektów do 75% wydatków kwalifikowalnych. Natomiast w 2012 r. wsparcie zostało zaplanowane w oparciu o 3 konkursy realizowane w odrębnych schematach ze wsparciem ukierunkowanym na dofinansowanie termomodernizacji budynków użyteczności publicznej w gminach przewidzianych do wsparcia w ramach Funduszu Wsparcia (schemat 2.), pozostałych gminach (schemat 1) oraz w obiektach przeznaczonych na funkcje przedszkolne (schemat 3).

Odnawialne źródła energii i Gaz ziemny – Działanie 2.4 Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku

Brak projektów kluczowych dla kategorii interwencji dotyczących odnawialnych źródeł energii. Realizacja jednego projektu kluczowego w Działaniu 2.4 pn. Budowa stacji gazowej wysokiego ciśnienia, sieci gazowej średniego ciśnienia relacji Dębowa Łąka-Książki-Jabłonowo Pomorskie wraz z siecią rozdzielczą średniego ciśnienia na terenie gminy Książki i gminy Jabłonowo Pomorskie. Ponadto ogłoszono 1 konkurs dla projektów z zakresu budowy i rozbudowy sieci dystrybucyjnych i przesyłowych gazu ziemnego.

Ogłoszono jak dotąd 3 konkursy dot. projektów z zakresu OZE, w ostatnim ogłoszonym w 2012 r. wsparcie ograniczono do kategorii interwencji: energia odnawialna biomasa, hydroelektryczna, geotermalna i pozostałe. W związku z tym, że w dotychczas przeprowadzonych konkursach większość projektów wybranych do dofinansowania obejmowała zadania związane z budową jednostek wytwórczych energii w oparciu o energię słoneczną, zakładane wskaźniki programowe zostały w tym obszarze osiągnięte. Dlatego też w ostatnim konkursie, kategoria ta została wyłączona ze wsparcia

Barier i dostępność wsparcia

W ramach RPO WK-P raczej było niewielkie zainteresowanie wnioskodawców aplikowaniem na dofinansowanie projektów z zakresu ochrony przyrody (ochrona gatunkowa, ochrona siedlisk, udrażnianie korytarzy ekologicznych itp.). Prawdopodobną przyczyną takiego stanu rzeczy były w większości następujące okoliczności:

- podstawową barierą był niski poziom dofinansowania projektów w ramach działania 2.6 Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych RPO WK-P;
- w przypadku niektórych projektów przeszkodą uniemożliwiającą ubieganie się o dofinansowanie w ramach dz. 2.6 były ograniczenia kwotowe wynikające z zapisów Linii demarkacyjnej (do 400 tys. PLN);
- zgłaszaną przez organizacje pozarządowe przeszkodę stanowiły również procedury związane z ubieganiem się o środki unijne, stanowiło to przede wszystkim przeszkodę dla małych organizacji pozarządowych zrzeszających przyrodników.

W przypadku pozostałych obszarów główną przeszkodą stanowiły:

- ograniczone środki finansowe przeznaczone na finansowanie projektów w ramach danych obszarów,
- ograniczone środki finansowe potencjalnych beneficjentów,
- ograniczenia wynikające z zapisów Linii demarkacyjnej.

Czy wszystkie wskazane w URPO typy działań były/są uwzględniane w ogłaszanych konkursach?

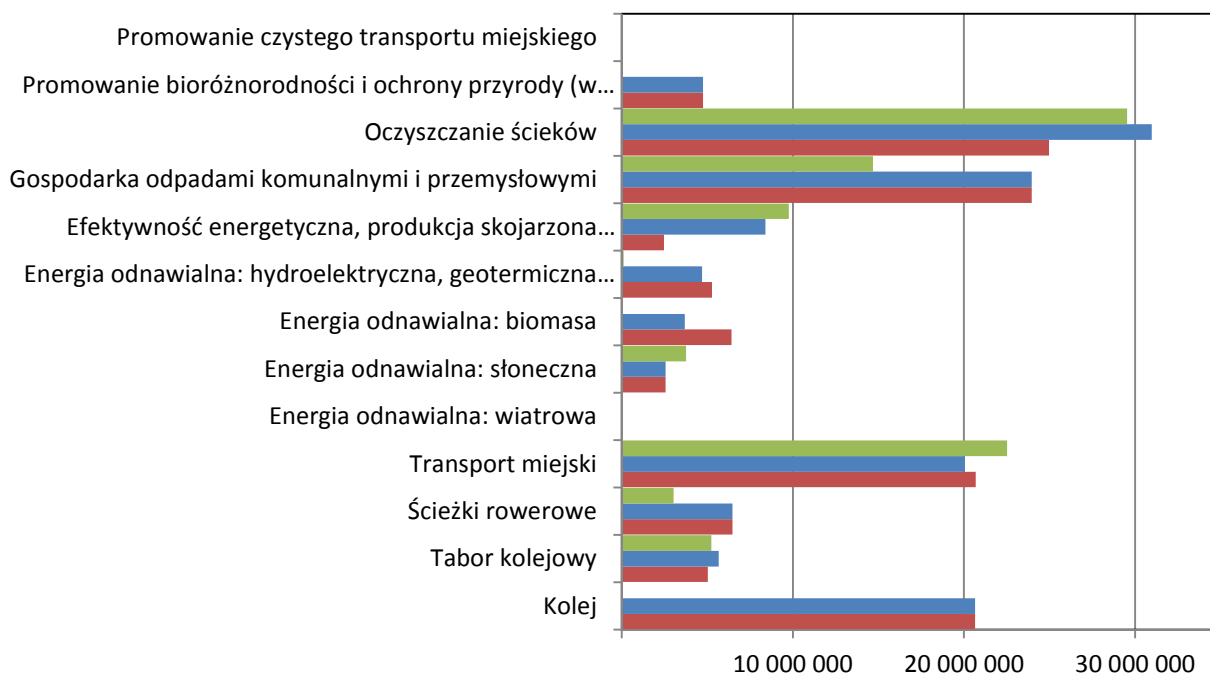
W zakresie działań obejmujących transport miejski i kolejowy nie uwzględniono do tej pory wszystkich typów działań wskazanych do realizacji w URPO.

W ramach Działania 1.2. Infrastruktura transportu publicznego, po ogłoszeniu zaplanowanego na luty 2013 roku konkursu, wszystkie typy działań wskazane w URPO zostaną uwzględnione. Większość jednakże wpisuje się w zakresy rzeczowe trzech realizowanych projektów kluczowych, zaś ostatnie (budowa nowych, przedłużenie lub odnowienie istniejących linii komunikacyjnych transportu publicznego wraz z nabyciem nowych autobusów zasilanych sprężonym gazem ziemnym lub biopaliwami na potrzeby transportu publicznego) zostanie wsparte w ramach planowanego konkursu.

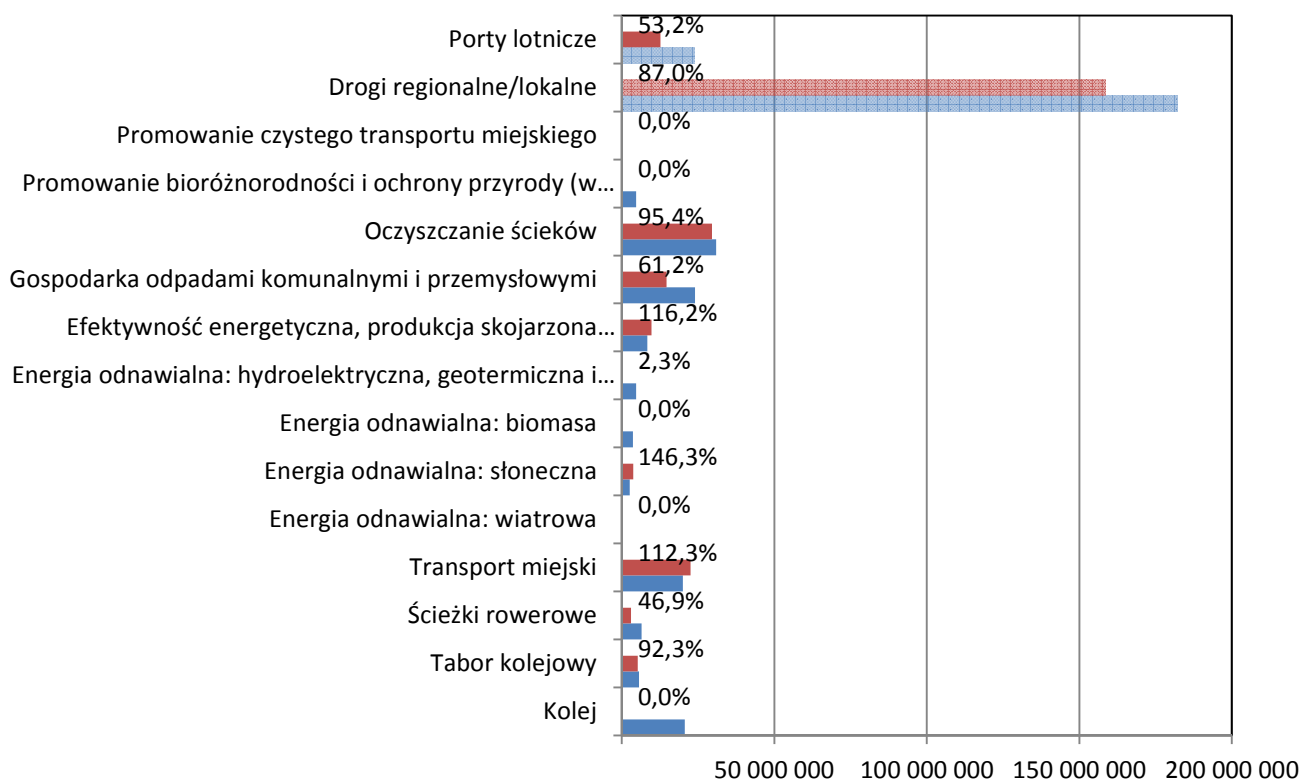
W przypadku Działania 1.3. Infrastruktura kolejowa wszystkie typy działań wskazane w URPO mogły uzyskać dofinansowanie. Część działań w ramach jedyne ogłoszonego konkursu, zaś jedno w ramach projektu kluczowego.

W pozostałych działaniach wszystkie typy działań były uwzględniane w ogłaszanych od początku wdrażania RPO WK-P konkursach.

Ryc. 7a Stan wdrażania w wybranych kategoriach interwencji (sprawozdanie 2011 versus założenia RPO 2007 & założenia RPO 2011)

Ryc. 7b Stan wdrażania w wybranych kategoriach interwencji na tle środków wydatkowanych na wsparcie transportu drogowego i lotniczego (sprawozdanie 2011 versus założenia RPO 2011)

Tabela 2. Stan wdrażania w wybranych kategoriach interwencji (Porównanie kontraktacji z dnia 20.01.2013 r. z założeniami RPO WK-P w 2007 r.)

Kategoria interwencji	Alokacja przyznana w 2007 r. (euro)	Środki zakontraktowane w 2013 r. (stan na 20.01.2013 r.)
16	20 646 293,00	19 126 739,08
18	5 030 810,00	5 709 323,36
24	6 466 826,00	4 213 075,13
25	20 684 333,00	24 377 271,04
28	6 894 778,00	0
35	7 608 031,00	573 886,24
40	2 566 265,00	4 076 988,50
41	6 419 276,00	0
42	5 279 517,00	105 449,85
43	2 472 610,00	10 880 190,53
44	23 965 296,00	14 894 949,29
46	24 963 850,00	32 924 451,10
47	7 608 031,00	4 697 955,11
48	951 004,00	1 210 980,85
51	4 755 019,00	1 663 235,69
53	16 547 466,00	2 764 367,26
54	1 902 008,00	349 103,85
55	2 377 510,00	3 903 972,33
56	21 397 585,00	1 956 646,76

Ramka 1. Analiza wdrażania kategorii interwencji 51 Promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (w tym NATURA 2000)

Pierwsza obowiązująca wersja Uszczegółowienia RPO WK-P została przyjęta uchwałą Nr 75/963/7 z dnia 14.11. 2007 roku. Kategoria interwencji 51 została w tym dokumencie przypisana działaniu 2.6 RPO WK-P "Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych" w Osi priorytetowej 2 - Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska. W tym działaniu nie przewidziano kategorii interwencji 54,55 i 56. Kategoria interwencji 51 nie występuje w innych działaniach RPO WK-P. W RPO WK-P z 2007¹⁰ roku przewidziano na tę kategorię interwencji kwotę 4755019 euro. Nie wprowadzono żadnych zmian w opisie czy też wielkości alokacji dot. kategorii 51 w RPO 2011 czy też w Uszczegółowieniu do RPO WK-P 2011. W miejscu opisującym przykładowe projekty (RPO 2007) w ramach działania w zakresie ochrony przyrody napisano: "Projekty z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych na obszarach chronionych, Projekty z zakresu zachowania różnorodności Gatunkowej, Projekty z zakresu udrażniania korytarzy ekologicznych (np. budowa przejść dla zwierząt, powstawanie zadrzewień śródpolnych, zapewnienie odpowiedniej ilości oczek wodnych, likwidacja progów i stopni wodnych, renaturyzacja lasów, zarośli i siedlisk nadrzecznych itp.), Projekty z zakresu edukacji ekologicznej w tym budowa/przebudowa lub wyposażenie centrów edukacji ekologicznej, budowa ścieżek dydaktycznych, punktów, wież widokowych, tablice informacyjne (wszystkie projekty związane z kształtowaniem postaw ekologicznych), Projekty z zakresu wzbogacania składu gatunkowego drzewostanów (m.in. eliminacja monokultur)." W wersji RPO 2011r. dodano do przykładowych projektów: "Kampanie promocyjne i informacyjne oraz imprezy masowe o charakterze regionalnym i lokalnym dotyczące ochrony przyrody i dziedzictwa przyrodniczego, Opracowanie planów ochrony/planów zadań ochronnych". Wśród beneficjentów działania wymieniono w obu wersjach: "Jednostki samorządu terytorialnego, ich jednostki organizacyjne oraz ich związki i stowarzyszenia, PGL Lasy Państwowe i jego

¹⁰ Uszczegółowienie RPO WK-P na lata 2007-2013 wersja 4.14 z dnia 28 grudnia 2011 r.

jednostki organizacyjne, jednostki sprawujące nadzór lub zarządzające obszarami chronionymi, organizacje pozarządowe, ośrodki edukacji ekologicznej". Maksymalna wartość projektów (RPO 2007) w zakresie ochrony przyrody, niezmienna w kolejnych uszczegółowieniach, określono dla projektów z zakresu ochrony siedlisk i edukacji ekologicznej to 400 tys. zł. Projekty z zakresu udrażniania korytarzy ekologicznych nie mogły według założeń przekroczyć wartości 2 mln zł. W RPO 2011 zapis ten zmienił się na następujący: "Maksymalna wartość projektu w przypadku projektów z zakresu udrażniania korytarzy ekologicznych - poniżej 2 mln PLN. Maksymalna wartość projektu w przypadku projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych, edukacji ekologicznej, różnorodności gatunkowej, opracowania planów ochrony/planów zadań ochronnych - poniżej 400 tys. PLN. Maksymalna wartość projektu w przypadku projektów z zakresu kampanii promocyjnych i informacyjnych oraz imprez masowych o charakterze regionalnym i lokalnym - poniżej 2 mln PLN. Maksymalny poziom dofinansowania dla wszystkich projektów wynosił 70% kosztów kwalifikowanych. W okresie do końca roku 2011r. ogłoszono 1 konkurs o charakterze otwartym bez preselekcji Uchwałą Zarządu z dnia 12.10.2010r.¹¹, który był w swojej treści zmieniany kilkakrotnie - ostatnia wersja uchwały jest z dnia 28.09.2011r.¹². Nabór wniosków rozpoczął się w dn. 11.07.2011r. Maksymalny udział dofinansowania ze środków RPO WK-P przyjęto na poziomie 70% - wyjątek Państwowe Jednostki Budżetowe otrzymują dofinansowanie na poziomie 100% wydatków kwalifikowanych. Kryteria wyboru wstępnie zostały omówione w rozdziale 4 i 4.1. Kryteria merytoryczne¹³ w sposób prawidłowy punktowały najwyżej działania związane z utrzymaniem istniejących warunków i zachowanie ciągłości systemu powiązań na obszarach Natura 2000 (4pkt) i związane z zachowaniem różnorodności gatunkowej, udrażniania korytarzy ekologicznych (4p-kt). Szerzenie świadomości ekologicznej - kryterium punktowane max 2 pkt. Minimalna ilość punktów w tej kategorii - 2 pkt. W sposób prawidłowy punktowano kryterium lokalizacji projektu, gdzie max 10 pkt. otrzymywały projekty zlokalizowane na obszarach Natura 2000 lub innych o statusie międzynarodowym, inne lokalizacje: Park narodowy, rezerwat - 7pkt, park krajobrazowy - 5 pkt, obszar chronionego krajobrazu - 3 pkt. Projekty z zakresu budowy i przebudowy lub wyposażenia centrów edukacji ekologicznej otrzymywały 3 punkty w tym kryterium. Minimalna liczba punktów w tym kryterium to 3 pkt. Ustalone kryteria i punktacja preferowały projekty związane z ochroną siedlisk przyrodniczych, obszarami Natura 2000, zachowania różnorodności gatunków. Projekty z zakresu edukacji ekologicznej, budowa/przebudowa, wyposażenie centrów edukacji ekologicznej, budowa ścieżek edukacyjnych, wzbogacanie składu gatunków drzewostanu (min. eliminacja monokultur) otrzymywały mniejszą ilość punktów jednak spełniały w każdym kryterium minimum punktów. Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwałą nr 22/664/12 z dnia 6 czerwca 2012 r. zamknął z dniem 31 lipca 2012 r. nabór wniosków o dofinansowanie projektów w ramach konkursu Nr RPOWK-P 52/II/2.6/2010 ogłoszonego w ramach Osi Priorytetowej 2 Zachowanie i racjonalne użytkowanie środowiska, Działanie 2.6 Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych. Termin zamknięcia następnie został przesunięty na dzień 31.08.2012r. - komunikat z dnia 20.07.12r.¹⁴. Dofinansowanie przyznano 35 projektom¹⁵ na ogólną kwotę 12.907.195,16 PLN. z których zdecydowana większość dotyczyła edukacji ekologicznej, kampanii promocyjno-informacyjnej i budowy/przebudowy ośrodków edukacji ekologicznej, lub podobnych. Jeden projekt dot. Dyslokacja Ośrodka Rehabilitacji Ptaków Chronionych i jeden Ochrona przyrody na terenie Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego. Składającym w obu przypadkach wnioski był Samorząd Województwa K-P. Rezultat końcowy konkursu budzi zastrzeżenia ze względu na charakter dofinansowanych projektów, gdzie większość projektów była z zakresu edukacji ekologicznej, promocji i informacji. Powodów tego stanu rzeczy należy doszukiwać się w systemie

¹¹ http://www.mojregion.eu/tl_files/mojregion/dokumenty-rpo/Konkursy/Ogloszenia/ogloszenie%202.6%20-%202010.10.27/ogloszenie_internetowe_2.6..pdf

¹² Załącznik nr 1 do uchwały nr 58/1154/11 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 28 września 2011r.

¹³ http://www.mojregion.eu/tl_files/mojregion/dokumenty-rpo/Konkursy/Ogloszenia/ogloszenie%202.6%20-%202010.10.27/KOM%202%206.pdf

¹⁴ <http://www.mojregion.eu/regionalny-program-operacyjny-wojewodztwa-kujawsko-pomorskiego/komunikaty/czytaj/items/komunikat-dotyczacy-dzialania-26-ochrona-i-promocja-zasobow-przyrodniczych-40konkurs-nr-52ii26201041.html>

¹⁵ http://www.mojregion.eu/tl_files/mojregion/dokumenty_rpo/Konkursy/Wyniki/Merytoryka/dz.2.6/DODATKOWO%20Tylko%20na%20strone%20dofinans%20dz2.6%204.12.12.pdf

refundacji (70% kosztów kwalifikowanych) co praktycznie eliminowało niektórych beneficjentów, np. organizacje pozarządowe. W sposób niezrozumiały dofinansowanie dla Państwowych Jednostek Budżetowych ustalono na poziomie 100% co zdecydowanie osłabiało pozycję niezasobnych beneficjentów. Obowiązek kosztownego opracowania załączników do wniosku typu studium wykonalności wraz z analizą finansową i ekonomiczną również było powodem ograniczenia napływu wniosków od beneficjentów o małej zasobności finansowej - min. organizacje pozarządowe, ponieważ wiązało się to ze zleceniem usługi na zewnątrz i kosztami.

8. Podsumowanie i wnioski do programowania na lata 2014 – 2020 - Rekomendacje.

Z zakresu badania kategorii interwencji :

W ocenianym okresie programowania 2007 – 2013 do dyspozycji i wykorzystania było 86 typów projektów wg kodów klasyfikacji obszarów tematycznych. W RPO WKP wykorzystano 37 typów klasyfikacji (dla tylu kategorii interwencji alokowano środki finansowe).

W przyjętym w 2007 roku RPO w osi 2 zawarto działania służące polepszeniu stanu środowiska, w sumie w całym projekcie RPO WK-P wykorzystano 19 kategorie interwencji, które dotyczyły min. **zatrzymania utraty bioróżnorodności, walki ze zmianami klimatu (w tym łagodzenie i adaptacja do zmian), efektywnego wykorzystania zasobów, rozwoju/wsparcia ochrony przyrody i edukacji ekologicznej, transportu przyjaznego środowisku (kolejowy, miejski, rowerowy), efektywności energetycznej, odnawialnych źródeł energii, gospodarki ściekowej, gospodarki odpadami oraz wsparcia gospodarki wodnej.** Dla ochrony bioróżnorodności wydzielono odrębne działanie.

Rekomendacja: **Zagwarantowanie w nowej perspektywie w szerszym zakresie dofinansowania służącego polepszeniu stanu środowiska.** Niektóre kategorie interwencji takie jak np.: nr 48 „dostosowanie do zmian klimatu”, nr 52 „promowanie czystego transportu miejskiego” nie zostały wybrane (dla których nie alokowano środków finansowych).

W założeniach RPO WK-P można określić jako próbę przedstawienia rozwoju regionu z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. W sposób odpowiedni zauważono walory przyrodnicze regionu i przyłożono należytą wagę do działań zapobiegających pogorszeniu się środowiska życia mieszkańców.

Niestety przydział środków na działania pro- środowiskowe jest znacząco zaniżony w porównaniu z transportem drogowym i lotniczym. W trakcie realizacji alokacja środków na transport drogowy została zwiększona zdecydowanie i spowodowało proporcjonalnie dalsze pogorszenie działań noszących znamiona zrównoważonego rozwoju.

Rekomendacja: **W sposób znaczący zwiększyć alokację środków na działania pro-środowiskowe i zagwarantować ich stabilność (brak możliwości przenoszenia i wykorzystywania w innych działaniach)**

Oceniając realizację RPO WK-P należy stwierdzić, że stopień wykonania działań związanych z budową sieci kanalizacji, efektywnością energetyczną, energią odnawialną słoneczną, transportem miejskim jak też zakupem taboru kolejowego zasługuje na dość wysoką ocenę. Najmniejsze zaangażowanie w realizacji w rozpatrywanym okresie odnotowano w działaniu związanym z koleją. Niepokojącym jest fakt, że w działaniu 2.6 odnotowano bardzo małą ilość projektów stricte dotyczących ochrony siedlisk gatunków a większość alokacji przeznaczono na działania związane z promocją i edukacją w tym obszarze.

Rekomendacja: **Zagwarantować wykonanie zaplanowanych alokacji w celu zapobiegania wtórnego wycofywania alokacji z działań społecznie ważnych i wspierających zrównoważony rozwój.**

Wnioski do zakresu wskaźników (wynikające również z dotychczasowych wniosków ewaluacyjnych):

Wybrane wskaźniki i ich wartości powinny odzwierciedlać cele działań, być jednoznacznie dookreślone i na bieżąco monitorowane. Powinny być zawarte (wraz z definicjami oraz wartościami docelowymi) w jednym dokumencie.

Rekomendacja: Sugeruje się zintegrowanie listy wskaźników dla projektów w jeden katalog, odrębny od listy wskaźników dla działań i wprowadzenie powszechnie kryteriów zrównoważonego rozwoju oddających w sposób czytelny rzeczywisty postęp. Lista wskaźników dla działań jest zbyt długa - na początku zawierała wszystkie wskaźniki dostępne dla beneficjentów, a nie tylko te konieczne do monitorowania produktów i rezultatów działań. Sugeruje się włączenie w system monitorowania większej liczby miar opartych na statystyce publicznej.

Wnioski do zakresu programów (wynikające również z dotychczasowych wniosków ewaluacyjnych):

Rekomendacja: Dla wyboru projektów w przyszłej perspektywie finansowej najbardziej efektywnym wydaje się, aby zostały przygotowane odpowiednie programy rozwoju dotyczących społeczeństwa informacyjnego, infrastruktury przeciwpowodziowej, ochrony zasobów przyrodniczych, uzbrajania terenów inwestycyjnych, a także pobudzania przedsiębiorczości na wsi i przygotowanie projektów kluczowych – na szczeblu wojewódzkim.

Rekomendacja: Zagwarantowanie w kategorii działania 51 realnego priorytetu dla projektów dot. ochrony siedlisk i gatunków nie zapominając jednak o edukacji ekologicznej.

Rekomendacja: Zagwarantować dalszy rozwój działań nacechowanych wartościami zrównoważonego rozwoju z naciskiem na transport publiczny powiązany z wdrażaniem nowych technologii wykorzystujących energię odnawialną i czystsze nośniki energii (paliwa). W planowaniu przyszłego wsparcia zasadnym byłoby udzielenie znacznej pomocy na działania odpadowe powiązane ze strategią województwa w tej materii.

Rekomendacja: Kolejna perspektywa finansowa rozwoju województwa powinna zastać oparta na większej spójności i stabilności dot. zarówno sfery deklaratywnej (*tj. ograniczać zmiany alokacji, promować i nakłaniać do realizacji projektów trudnych związanych ze sferą ochrony i poprawy kondycji zasobów przyrodniczych, w sposób jednak traktować wszystkich beneficjentów projektów a być może wzmocnić tym razem pozycję organizacji pozarządowych w stosunku do PJB czy JST*)

Rekomendacja: Realizacja założeń przyszłych programów powinna być realizowana poprzez równomierne wydatkowanie środków a nawet uprzywilejowanie czasowe w realizacji działań związanych z bioróżnorodnością i zrównoważonym rozwojem.

Rekomendacja: Zmniejszenie do minimum zmian w RPO WK-P na lata 2014-2020 w trakcie wdrażania w celu zapobiegania rugowania trudnych działań, szczególnie tych zapobiegających pogorszeniu się stanu środowiska.